XXII
1005

BIJDRAGE

TOT DE

GESCHIEDENIS VAN BORNEO'S WESTER-AFDEELING

DOOR

J. W. YOUNG.

tolk voor de Chineesche taal te Semarang.

(*Overgedrukt uit het Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde, deel XXXVIII.*)

BATAVIA,
ALBRECHT & RUSCHE,
1895.

BAT. GENOOTSCHAP VAN KENN

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXII, 1005

BIJDRAGE

TOT DE

GESCHIEDENIS VAN BORNEO'S WESTER-AFDEELING

DOOR

J. W. YOUNG.

volk voor de Chineesche taal te Semarang.

In eene reeks hoogst belangrijke bijdragen is door den Heer E. B. Kielstra, oud-Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, in het Tijdschrift de „Indische Gids" behandeld de staatkundige geschiedenis der Wester-Afdeeling van Borneo sedert 1850, zooals hij die heeft kunnen putten uit de officieele bescheiden, bij het Ministerie van Koloniën aanwezig.

In de afleveringen van vorengenoemd tijdschrift van Maart — Augustus 1889 vangt de Heer Kielstra zijne geschiedenis aan met de onderhandelingen, welke gevolgd zijn op de verwikkelingen met de Chineezen, uitvoerig besproken zijn in het Tijdschrift voor N. I. van 1853, II, blz. 273, en verder zijn geschetst door den Heer W. A. van Rees in zijn werk: „Wachia, Taijkong en Amir".

Achtereenvolgend ontwikkelt hij het verloop dier onderhandelingen met de drie vijandige kongsi's Thaij-Kwong, Sjip Ung-foen en Lim Tian en geeft aan hoe de toenmalige resident, de Heer F. J. Willer, het zoover gebracht had, dat men overeengekomen was het kongsi-bestuur te doen vervangen door een regentschap onder ons gezag. Hoe door wisselingen in politieke inzichten echter de inwerkingtre-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ding dezer regeling vertraagd werd, waardoor de Chineezen tot verademing konden komen en zich langzamerhand afkeerig gingen betoonen om zich neder te leggen bij de, onder den druk van het oorlogsgeweld verleende, loslating van het kongsi-bestuur. Hoe het mitsdien noodzakelijk werd om met aandrang de opheffing te bewerken van de kongsi Thaij-Kwong te Montrado, welke de supprématie voerde; hetgeen naar het inzicht van den resident alleen kon geschieden door haar van naam te doen veranderen en aan haren stempel het symbool van het gezag te ontnemen.

Voorts beschrijft de Heer Kielstra hoe tengevolge van verschil in opvatting en mededeelingen van den resident Willer en den toenmaligen militairen commandant der Wester-Afdeeling van Borneo, den Majoor Andresen, bij de Regeering de meening ontstond, dat de verwikkelingen zoo hoog geklommen waren, dat het uitzenden van een Gouvernements-Commissaris dringend gevorderd en de Heer Mr. A. Prins, destijds Algemeene-Secretaris, bij besluit van 19 Januari 1853, L^{a}. E., hiervoor aangewezen werd.

Hij deelt verder mede hoe intusschen de resident de onderhandelingen ter zake van de opheffing der kongsi Thaij-Kwong had voortgezet, maar verklaart op blz. 178 van zijn werk:

„Omtrent hetgeen vóór de aankomst van den Heer Prins „op de Westkust van Borneo voorviel, hebben wij geene „verslagen van den resident gevonden. Maar uit eenen „brief, door Majoor Andresen, na zijn terugkeer, den 2^{en} „Maart 1853, N°. 25, aan den commandant van het Indische „leger geschreven, blijkt dat inderdaad, althans schijnbaar, „door de Kongsi Thai Kwong aan s' residents eischen was „gevolg gegeven; reeds den 10^{en} Februari had men kun„nen berichten dat (den 14^{en} Januari) de stempel dier „Kongsi verbrand, de oude naam afgelegd, een nieuwe „aangenomen als die van een handelslichaam, en de „naleving van het reglement van Februari 1852 „„voor „zooveel thans mogelijk"" plechtig bezworen was. „„De

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„onderwerping der opstandelingen aan s' Gouvernements „wil was derhalve volkomen''" en zoowel de afgevaardigden „der Kongsi, die gemachtigd waren om den stempel van „Thai Kwong ter verbranding over te leveren, als de in „naam van het Gouvernement benoemde ambtenaren waren „daarop naar Montrado teruggekeerd; alleen de regent „Tjang-Pin, was te Sambas achtergebleven omdat hij te „Montrado zijn leven niet zeker was".

En verder op blz. 179:

„Hoe de resident er na verschillende conferentiën, in „geslaagd was den regent en de afgevaardigden van Mon„trado over te halen aan de gestelde eischen te voldoen, „blijkt niet volledig; enz."

Het is mij hoogst aangenaam dit gedeelte van den arbeid van den Heer Kielstra te kunnen aanvullen en mede te deelen hoe de resident Willer, middels met tact geleide conferentiën, er in geslaagd is de Chineezen van Montrado er toe over te halen den stempel van Thaij-Kwong over te dragen en met godsdienstige rites te doen vernietigen.

Gedurende mijn diensttijd te Pontianak (1887 — 1889) kreeg ik door de belangstellende medewerking van den toenmaligen resident, den Heer A. H. Gijsberts, inzage van een bundel stukken, waarin de vorenbedoelde conferentiën beschreven stonden en waarin volledig melding werd gemaakt van de formaliteiten, welke doorloopen waren bij de vernietiging van den stempel der kongsi Thaij-Kwong.

Terwijl ik voortging naar verdere bizonderheden omtrent die kongsi te zoeken, werd ik verplicht wegens ziekte naar Europa te vertrekken, zoodat de zaak bleef rusten.

Intusschen was het werk van den Heer Kielstra verschenen en bemerkte ik, dat hetgeen deze omtrent de feitelijke opheffing der kongsi in de hem ter inzage gegeven stukken niet aangetroffen had, juist besloten was in den in het archief te Pontianak bewaarden bundel.

Door bemiddeling van den Heer W. P. Groeneveldt, Lid

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in den Raad v. N. I. en de welwillende hulp van den tegenwoordigen resident van West-Borneo, den Heer S. E. Tromp, is het mij mogen gelukken den bundel weder in onderzoek te bekomen en zie ik mij tot mijn groote voldoening in staat gesteld om, met toestemming der Regeering, het volgende mede te deelen omtrent de opheffing der kongsi Thaij-Kwong te Montrado.

Ten einde de beschrijving geregeld te kunnen doen plaats hebben, moeten wij terug gaan naar blz. 175 van het werk van den Heer Kielstra. Daar beschrijft deze hoe van 8 tot 14 December 1852 te Montrado door de Chineezen beraadslaagd werd omtrent het al of niet overdragen van den gevraagden stempel; hoe Tjang Pin, ten einde raad, deze vergadering voor oogen hield dat hare besluiteloosheid zou kunnen leiden tot hervatting der vijandelijkheden, en hoe eindelijk de meerderheid onder zekere voorwaarden toegaf, zoodat Tjang Pin den 31en December d. a. v. met groot gevolg te Pontianak kon komen; den stempel medebrengende.

Door deze voorstelling der zaken blijkt het gebeurde eenigszins ingekort te zijn. Uit den bundel conferentiën toch is op te merken, dat reeds op 22 December van dat jaar de stempel te Pontianak aanwezig was. Op dien dag werd door den resident Willer een vergadering (de 1e conferentie) gehouden, waarin mede aanwezig waren de assistent-resident van Sambas, de secretaris van het gewest, de kapiteins-Chinees van Sambas en Pontianak, de regent Tjang Pin, zijn plaatsvervanger en nog negen leden van het regentschaps-bestuur, met nog tien ambtelooze Chineezen, uitmakende de afgevaardigden van de vijf onderdeelen der kongsi Thaij-Kwong: Siong-woek (het etablissement aan den bovenkant), Ha-woek (het etablissement aan den benedenkant), Lara, Loemar en de handelstand te Montrado; terwijl de vertegenwoordiger van het hof van Sambas zich had geëxcuseerd.

Nadat de resident ten aanzien van de samenstelling van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de vertegenwoordiging van Thaij-Kwong eenige opmerkingen had gemaakt, waarop hij zich voorbehield later terug te komen, werd door hem de bijeenkomst geopend met de vraag aan de afgevaardigden van Siong-Woek en Ha-woek of zij ten blijke hunner qualificatie den stempel van Thaij-Kwong hadden medegebracht. Op deze vraag volgde een bevestigend antwoord. De stempel werd geverifieerd en op een afzonderlijk tafeltje gelegd, onder het bereik der overbrengers. Daarop begonnen de afgevaardigden, geheel naar chineesche manier, allen tegelijk te redeneeren over de *voorwaarden*, waarop hun de stempel was toevertrouwd. De resident herstelde de orde en deelde mede, dat de voorwaarden voor de overlevering van den stempel nog niet in discussie waren en dat vooraf over andere aangelegenheden gesproken moest worden. Hij vroeg daarop den regent Tjang Pin of zijne brieven van 15 November, 22 November en 1 December 1852 ontvangen en behoorlijk gepubliceerd waren, waarop hij, toen een bevestigend antwoord bekomen was, te kennen gaf, dat hij andermaal den stand van zaken wenschte te preciseeren en dat hij te dien einde moest opklimmen tot het begin der onlusten. Hij schetste de verhouding, waarin het Kongsi-gezag in 1849 stond tot de nederlandsche autoriteit, niet rechtens, maar daadwerkelijk; het gebeurde met de opium-prauw te Sedow in Februari 1850; de opeisching in Juni en het geweld, waarmede zij van de zijde der Chineezen werd beantwoord; den oorlog daaruit voortgevloeid; den benarden toestand der opstandelingen in het laatst van 1850; hunne bede om te mogen onderhandelen; den loop der onderhandelingen; de openlijke onderwerping der kongsi in Januari 1851 door afgevaardigden die van haren stempel waren voorzien; den hieropgevolgden wapenstilstand en de reis naar Batavia; de voorwaardelijke vergiffenis van den Gouverneur-Generaal; de opheffing der blokkade in Mei 1851; (1) de aanstelling van een regentschaps-bestuur in

(1) Zie Kielstra, 1e ged: blz. 2—4.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Juni d. a. v. (1); de openlijke acte van boetedoening des geheelen volks te Sambas door de aanbieding der bedongen 160 thails goud in Juli (2); de onderhandelingen aldaar in Juli en Augustus en het dringend verzoek om Sepang te bezetten met nederlandsch garnizoen; de reis naar Batavia om dat verzoek te bepleiten; de inwilliging van hun wensch door den Gouverneur-Generaal; het provisioneel Reglt. van bestuur, door de Regeering vastgesteld op grondslagen, door de Chineezen zelf aangegeven; den loop der onderhandelingen te Sambas in Mei, Juni en Juli 1852 en voornamelijk de wuftheid van de Chineezen, die nu weder verzochten Sepang niet te bezetten; de moeielijke verwikkelingen met Sam-Thiao-Keeuw tengevolge van den onverzoenlijken haat tusschen die kongsi en Thaij-Kwong en meer nog door de vestiging van het hoofdbestuur van Sam-Thiao-Keeuw te Serawak; *de onmogelijkheid om aan die verwikkelingen een eind te maken* zonder afschaffing der benaming en der stempels van beide kongsi's.

Verder werd door den resident gewezen op de inbreuken, welke de kongsi Thaij-Kwong gemaakt had op de voorwaarden, waarop aan het volk vergiffenis was geschonken, n. l. dat de toestand nagenoeg gebleven was, zooals die vroeger geweest was, dewijl men zich had aangematigd de districts-hoofden, die in Juli 1851 door hem, resident, waren aangesteld, te vervangen, zoo dikwijls daartoe tengevolge der periodieke aftredingen, tijdens het kongsi-bestuur gebruikelijk, aanleiding bestond. In verband hiermede toonde de resident aan, dat het provisioneel Reglt. na rijp beraad door den Gouverneur-Generaal vastgesteld, verkracht was, en hij geen rust of orde verwachtte zoolang dat Reglt. niet met oprechtheid werd nageleefd, hetgeen niet mogelijk geacht moest worden zoolang de kongsi zich rechten bleef aanmatigen, welke alleen den Souverein toekomen. Verder deelde hij mede, dat hij rust noch

(1) Zie Kielstra, 1e ged: blz. 14—26.
(2) Zie Kielstra, 1e ged: blz. 41—55.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vrede voorzag zoolang de moeielijkheden met Sam-Thiao-Keeuw en ten aanzien van het bezit van Sepang niet waren opgeheven. Hij zeide dat het om al die redenen noodzakelijk was, dat de kongsi te Montrado veranderde van naam en stempel om daarmede aan te toonen, dat haar bestaan van aard was veranderd, dat zij afstand had gedaan van alle politiek- en rechterlijk gezag, hetwelk zij overliet aan het regentschapsbestuur, dat door hem, resident, op voordracht des volks werd aangesteld en dat de nieuwe kongsi zich zou bepalen tot het financieel en materieel beheer van haar goud-exploitatie.

Daarentegen, zoo ging de Heer Willer voort, sprak het van zelf dat het nieuwe lichaam moest worden ontheven van de bezoldiging der overheidspersonen. Die bezoldiging, zoo mede de jaarlijksche schatting aan het Gouvernement, de opium-pacht en zelfs ten deele de achterstallige oorlogsschulden der oude kongsi zouden, zoo zeide hij, moeten worden gevonden uit een ontworpene schikking betrekkelijk de opium-pacht over 1853 en 1854, waarin het Gouvernement had bewilligd.

Het vorengestelde was stuksgewijze vertolkt en nadat door navraag gebleken was, dat het verstaan en begrepen was, gaf de resident te kennen dat de vergaderden hier geroepen waren om namens de kongsi en het geheele volk van Montrado te verklaren of zij bereid waren den naam en stempel van de kongsi Thaij-Kwong ten offer te brengen, in welk geval hij den nieuwen naam en stempel, welke de kongsi als handelslichaam zou willen aannemen, openlijk erkennen en aan de beambten van het regentschapsbestuur de van Gouvernementswege te verstrekken vlaggen en stempels uitreiken zou. Hij voegde er evenwel bij, dat de vraag te gewichtig was om er dadelijk antwoord op te verwachten en sloot de vergadering met de mededeeling, dat hij voor den volgenden morgen de afgevaardigden op nieuw tot eene bijeenkomst uitnoodigde.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

2e CONFERENTIE.

Op den 23en December 1852 werd de voren aangeduide vergadering door den resident belegd. Hoewel tegen 8 uur opgeroepen, waren de Chineezen ten 9 ure nog niet aanwezig. De resident zond daarop iemand om hen te roepen, doch deze zendeling kwam terug met de boodschap, dat de afgevaardigden van Thaij-Kwong niet ter vergadering durfden verschijnen, indien het de bedoeling van het bestuur was op dien dag den hun toevertrouwden stempel op te eischen en er over te beschikken. De resident liet hun daarop weten, dat zij den stempel t' huis konden laten en dat het onverstandig van hen was te denken, dat het hem, resident, alleen te doen was om het bezit van den stempel, een blokje hout, dat met de vier daarin uitgesnedene karakters: Thaij-Kwong-Kwong-Se door iedereen na te maken was. Neen! alleen de openbare verbranding op een altaar en met de vereischte ceremoniën, zou hem kunnen bevredigen, en, daar zij voor de geldigheid der godsdienstige rites daartoe met geen geweld zouden kunnen worden gedwongen, hing het geheel van hen zelf af of zij al of niet den stempel weder naar Montrado zouden medenemen.

Hierop verschenen tegen half tien ure de ambtelooze afgevaardigden, tien in getal. De regent en de leden van het regentschapsbestuur waren niet geconvoceerd. De stempel werd evenwel *niet* medegebracht. De resident opende nu de vergadering met de vraag: „Wie uwer is de afgevaardigde van de Siong-Woek en wie van de Ha-Woek; [1]) Nadat de afgevaardigden zich bekend gemaakt hadden,

---

(1) Omtrent Siong-Woek en Ha-Woek vind ik de volgende toelichting van den resident. „De directie der Thaij-Kwongsche Vennootschap is verdeeld in twee kamers. De eerste houdt zitting in een gebouw bovenwaarts gelegen en heet daarom Siong-Woek [bovenwaarts-huis]; de tweede houdt zitting in een gebouw benedenwaarts en heet daarom Ha-Woek [benedenwaarts-huis]. Elke beslissing moet door beide kamers bekrachtigd worden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gaf de resident het woord aan dien van de Siong-Woek, die het volgende zeide:

„De rede (van gisteren) heeft ons bevreemd. Het was „alsof er nog oorzaken van verwijdering tuschen U en ons „bestonden. Intusschen is de kongsi U in alles onderdanig. „Voormaals was zij Wong (souverein); thans is zij dat niet. „Gij hebt een regent en andere beambten aangesteld; deze „besturen ons en worden geëerbiedigd. Uwe opium-pacht „hebben wij trouw betaald. Nu eischt gij onzen stempel; „wij brengen dien mede ten teeken onzer onderwerping. „Wij weten waarlijk niet wat gij meer verlangt?"

De resident antwoordde hierop, dat hij niet kon aannemen dat het gesprokene oprechte taal was en maande den spreker aan zich uit te laten zooals de Siong-Woek dit wenschte. Daarop nam de afgevaardigde weder het woord en zeide:

„Mij is opgedragen U te zeggen dat de kongsi U op „nieuw hare gehechtheid en onderwerping betuigt; dat zij „belooft den regent en zijn raad van zevenen het politiek „gezag over te laten, en dat zij ten teeken daarvan ons „haren stempel heeft toebetrouwd."

De resident merkte op dat hij er aan twijfelde of dit wel een opdracht kon zijn van de Parit-chiongs (mijnhoofden), die kort geleden ten getale van ongeveer duizend te Montrado vergaderd waren, waarop de afgevaardigde het volgende zeide:

„Stoor U niet aan de Parit-chiongs! Heden willen zij dit, „morgen dat; bovendien, zij zijn het onderling niet eens: „het zijn dus de Siong-Woek en de Ha-Woek, wier antwoord voor allen moet gelden."

Nu gaf de resident het woord aan den afgevaardigde van Ha-Woek, die in denzelfden zin als zijn collega van Siong-Woek het woord voerde.

Daarop zeide de resident, dat de vergadering geen kans had verder te komen, indien men zoo gesloten bleef. Hij hief de bijeenkomst voor een kwartier op om gelegenheid

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te geven voor ruggespraak en liet middelerwijl verfrisschingen ronddienen.

Na ommekomst van het kwartier leidde de resident de vergadering in met de ietwat spotachtige vraag: „Zijn nu uwe tongen los?"

De rondgediende verfrisschingen schenen een gunstige uitwerking te hebben gehad, want nu kwam een der andere afgevaardigden met het volgende voor den dag:

„Wij betuigen U dat wij niet beter begeeren dan ons te „schikken naar Uwen wil en dat wij het reglement willen „volgen, want het is alsof een Chinees het gemaakt had „in China. Ook is de kongsi haar staatkundig gezag „moede en wil het voor immer afstaan aan den regent en „Uwe ambtenaren. Doch tegen één eisch hebben wij bezwaar: „dien omtrent den stempel. Hoe kan een kongsi bestaan „zonder stempel? Wie zou haar crediet geven? Hoe zou „zij hare zaken doen?"

De resident: „Wel, zonder stempel kan zij evenmin „hare zaken doen als ik dit land kan regeeren zonder de „uiterlijke teekenen, welke aantoonen dat ik het Gouver„nement vertegenwoordig!"

De afgevaardigde: „En toch eischt Gij dien stempel! „Wilt Gij dan de kongsi zelve doen ophouden te bestaan?"

De resident: „Gij weet het immers beter! „Gisteren zeidet gij mij dat mijn brief aan den regent van „den 13 en 22 November behoorlijk is gepubliceerd. Daarin „heb ik immers duidelijk verklaard, dat uwe groote mij„nen niet anders dan door een kongsi kunnen worden „geëxploiteerd en dat ik daarom de kongsi zou erkennen „en beschermen: mits dat zij van naam veranderde en haren „werkkring bepaalde tot de goudgraverij. Ik heb er immers „in gezegd, dat ik uwe begrippen zou eerbiedigen nopens „den Thaij-pak-Kwoeng (Schuts-engel), den Soen-pak (geest), „welke uwe vennootschap beschermt; dat gijlieden zelf „dien geest volgens de rites van uw geloof ten Hemel „zoudt zenden en dan terugroepen om schuts-engel te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„worden van den nieuwen naam en stempel uwer vennoot-
„schap! Hoe kunt ge mij dus vragen of ik uwe kongsi
„wil doen ophouden te bestaan? Ware dat ons streven
„geweest, dan zou u in Januari 1851 geen wapenstilstand
„en in Maart geen vergiffenis geschonken zijn! Maar de
„oorlog zou voortgezet zijn, en gij weet zeer goed, dat gij
„dien niet kondt volhouden! Want al brengt gij ook eenige
„duizenden strijders ter been, dan moeten deze eten, dob-
„belen en opium schuiven op kosten van de weinigen uwer,
„die iets hebben overgespaard; en intusschen staat uw
„landbouw en handel stil en is er geen enkel man meer
„in de goudmijnen, die uw voornaamste middel van bestaan
„uitmaken.

„Omdat nu mijn Gouvernement den ondergang van uw
„land niet beoogde, daarom is, nog vóór dat uw nieuw
„maatschappelijk bestaan volledig was geregeld, u den
„vrede geschonken en vertrouwd op de oprechtheid uwer
„onderwerping."

De afgevaardigde wees nu op de goede gezindheid van de verstandigen, maar tevens op dezer onmacht tegenover de kwaadgezinden, die er voortdurend op uit waren het spook: Sam-Thiao-Keeuw tusschen het Gouvernement en Thaij-Kwong te plaatsen.

Hierop antwoordde de resident, dat Sam-Thiao-Keeuw tijdens de onlusten aan de zijde van het Gouvernement gestaan had en mitsdien niet aan Thaij-Kwong kon worden opgeofferd, en, dat in dezen stand der zaken geen rust te verwachten was, indien de namen niet verdwenen en daarmede al de bloedige herinneringen, welke er sedert dertig jaar aan kleefden, niet werden weggewischt!

Nu zeide de afgevaardigde: „Wij die hier zitten, zijn dat
„volkomen met U eens; doch wat vermogen wij tegen de
„duizende mijnwerkers, die geen afstand willen doen van
„hun *honderdjarigen* naam?"

Resident: Nu spreekt gij als een braaf man. Ga voort!"

De afgevaardigde verklaarde hierop, dat hij en zijne

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mede-lasthebbers op den eisch van den resident bereid waren den stempel over te leveren, maar dat de mijnwerkers daarin niet zouden berusten.

Dit gaf den Heer Willer aanleiding met nadruk de vraag te stellen of de afgevaardigden al of niet *gemachtigd* waren den stempel zoodanig te *offeren*, dat hij werkelijk zijne kracht zoude verliezen? Hierop deelden de afgevaardigden mede, dat zij een zoodanige machtiging niet bezaten en dat zij, indien zij de offering onderstonden, bij hunne terugkomst te Montrado vermoord zouden worden. Nu viel de resident in:

„Dat zou oorlog zijn! Ik ben burgerlijk ambtenaar; „mijne taak is te waken voor den vrede en dat zal ik „doen zoolang ik kan. Ik zal nieuwe bevelen vragen aan „mijn Gouvernement. *Intusschen vervalt nu het ulieden „schriftelijk medegedeelde opium-plan. Ik zal de pacht morgen „in veiling brengen!*"

De afgevaardigde: „Waarom toch dat goede plan niet „uitgevoerd? Als Gij den regent en den districthoofden „heden de Koninklijke stempels en vlaggen uitreikt, dan „zetten zij dadelijk hunne gegalonneerde mutsen op, dat „zij tot dus ver nog niet durfden doen. Met die zichtbare „teekens van de macht, welke zij dragen namens Uw „Gouvernement, kunt gij zeker zijn, dat zij door iedereen „volkomen zullen worden gehoorzaamd; en wat deert het „U dan of de kongsi den naam van Thaij-Kwong of een „anderen voere?"

Deze klemmende taal werd door den resident beantwoord met de opmerking, dat, bleef Thaij-Kwong bestaan, Sam-Thiao-Keeuw — het eeuwige struikelblok — ook erkend moest blijven, en dat bovendien van een uitreiking van Koninklijke stempels geen sprake kon zijn zoolang de kongsi zich nog aanmatigde beambten af te zetten en aan te stellen, zooals kortelings gebeurd was.

Nu antwoordde de afgevaardigde: „Dat de door U ver„leden jaar aangestelde districtshoofden sedert zijn vervan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„gen door de beambten der kongsi, was misschien, *omdat „de Uwen nog niet voorzien waren van de beloofde stempels „en vlaggen.* Toen gij onlangs het galon en eenige op„passerssabels voor uwe Chineesche beambten zondt, heeft „het geheele volk zich daarover verheugd. Ga dus zelf „na hoe het zich verheugen zal als de stempels en vlaggen „komen en als het opium-plan doorgaat?"

De gegrondheid van het verwijt door den Heer Kielstra op pag. 182 van zijn werk aan de toenmalige Regeering gedaan, dat zij de zegels en stempels te laat gezonden had, zoomede de juistheid van de daar tevens aangegeven meening van den resident, als zoude de vertraging een nadeeligen invloed hebben gehad op den regelmatigen gang van zaken, worden bevestigd door de woorden, door den afgevaardigde gesproken. De resident was echter niet bij machte de aangeduide fout te herstellen en verklaarde dat het opiumplan in geen geval kon doorgaan zoolang de lieden te Montrado geen afdoende machtiging verleend hadden ten aanzien van den stempel. Verder vroeg hij of de overige afgevaardigden o. a. die van Lara of Loemar niets mede te deelen had den? Deze gaven te kennen, dat zij, daar hunne landstreken slechts onderdeelen vormden van Thaij-Kwong, medegingen met de afgevaardigden, die het woord hadden gevoerd. Thans wees de resident er op, dat de landbouwers niet vertegenwoordigd bleken, en nadat hem dit opgehelderd was door de mededeeling dat zij, de minderheid uitmakende, omtrent de belangen des lands niet werden gehoord, welke uitsluitend door de mijnwerkers werden behartigd, informeerde hij naar de zienswijze van den handel en bekwam de verzekering, dat alle handelaren op de goede bedoelingen van het bestuur vertrouwden maar dat, al dachten zij zoo, het hun niet vrij stond „altoos en overal er rond voor uit te komen."

Waarschijnlijk overtuigd niet verder te zullen komen en over den uitslag der debatten zeker niet weinig ont-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

stemd, werd de vergadering thans door den Heer Willer gesloten.

In den namiddag echter bleek, dat het besprokene in den morgen nog een staartje bekomen had. In de chineesche wijk had het besluit dat de opium-pacht opgeveild zou worden, eenige beweging veroorzaakt en was men doende geraakt om combinatie's van kapitaal te vormen. Doch er was tevens uitgestrooid, dat aangezien de stempel van Thaij-Kwong opgeeischt, maar niet uitgeleverd was, de chineesche havens zeker zouden worden ingesloten, weshalve de pacht van 1853 niet meer waard zou zijn, dan die van 1850 nl. circa *f* 50/m. Dit bracht den resident in de noodzakelijkheid de gewone gegadigden bijeen te roepen en mede te deelen, dat hij geen last gegeven had om de blokkade te hervatten en dat tot geruststelling van gegadigden door hem de verpachting zou worden gehouden met *opene havens*, terwijl, voor het geval er onverhoopt verwikkelingen met Montrado mochten onstaan, welke de sluiting der Chineesche havens noodig zouden maken, de pacht zou ophouden met den dag der sluiting, waarna een nieuwe verpachting zou worden gehouden.

Deze opheldering brachten de gemoederen tot rust en tevens de concurrenten, die de sluiting der havens hadden voorspeld, tot zwijgen.

De vorenstaande mededeelingen van den resident aangaande de veiling der opium-pacht schenen de lieden van Montrado tot nadenken te brengen, althans op den 24^{en} December verzocht en verkreeg de regent Tjang Pin bij den Heer Willer gehoor en werd het volgende behandeld.

De regent gaf te kennen hoezeer de afgevaardigden, na van de veiling gehoord te hebben, berouw hadden gekregen over hunne houding op de laatste vergadering en hoe zij zoowel als hijzelf gevaar liepen zich het ongenoegen der bevolking op den hals te halen, indien haar de voordeelen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van het opium-plan eens mochten ontgaan. Hij verzekerde dat allen bereid waren den stempel van Thaij-Kwong niet alleen uit hunne handen te geven, maar zelfs plechtstatig te offeren en verzocht smeekend het opium-plan niet los te laten.

De Heer Willer gaf hierop te kennen, dat hij bij geen mogelijkheid gevolg kon geven aan de wenschen der afgevaardigden, daar hij door zijn mededeelingen van den vorigen middag gebonden was tegenover het Pontianaksche handelspubliek. Voorts zeide hij op het aanbod omtrent den stempel niet te kunnen ingaan, vermits de afgevaardigden hadden betuigd, dat zij tot de nu voorgestelde handeling niet gemachtigd waren.

De afwijzende houding van den resident deed Tjang Pin met groote neerslachtigheid vertrekken.

Een half uur later echter verschenen de tien leden van het regentschaps-bestuur en wel voorzien van hunne mutsen met goud galon, waarschijnlijk hiermede hunne toetreding tot het Gouvernement te kennen wenschende te geven.

Dringend herhaalden zij het verzoek, door den regent gedaan, waarop de Heer Willer hetzelfde antwoord gaf.

Zij brachten in het midden, dat zij niet hadden voorzien dat de resident de woorden van de ambtelooze afgevaardigden van den vorigen dag zóó ernstig zoude opvatten. Chineezen waren niet gewoon gewichtige aangelegenheden bij ééne bespreking af te doen en zoo hadden de afgevaardigden ook niet anders gedacht of de zaak zou op nieuw ter sprake komen. Ook betuigde men zich er voor bedueht, dat de gewone verpachting van het opium met zich zou brengen den sluikhandel, den tegengang daarvan middels oorlogsvaartuigen en dus weder . . . . . oorlog.

De resident deelde nu mede, dat hij nóg een middel wist om het gevreesde te voorkomen, namelijk, dat het bestuur van Montrado de pacht zelve nam, waartegen eventueel geen bezwaar zou bestaan.

Hierop gaven de afgevaardigden te kennen, dat zij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

onbedreven waren in openbare veilingen en geen tijd gehad hadden om een agent te zoeken, waarop de resident hun voorstelde hun een ambtenaar mede te geven, aan wien zij hun opdracht konden geven en tot wien hij, resident, geen woord hollandsch zou spreken tot hunne geruststelling.

Dit aanbod aangenomen zijnde, werd de toenmalige havenmeester Kater, de latere resident van West-Borneo ontboden en „hem in het maleisch gezegd wat van hem „verlangd werd en met de Chineezen naar hun logies „gezonden."

Des middags werd de opium-pacht over 1853 opgeveild en gemijnd door een combinatie van personen, waarin Thaij-Kwong vertegenwoordigd was.

3e CONFERENTIE.

Hoewel hij nu het opium-plan had moeten loslaten, scheen de resident Willer zich ten opzichte van de overlevering van den stempel van Thaij-Kwong toch niet te willen schikken naar de wilsuitdrukking van de afgevaardigden uit Montrado en op den 29en December ontbood hij den regent Tjang Pin en zekeren Boe n Po, welke laatste, zooals blijkt, bij de onderhandelingen een gewichtige rol gespeeld had.

Hij hield hun den inhoud voor van de brieven, welke hij aan Tjang Pin gezonden had ter zake van de bijeenroeping van een volksvergadering ter bespreking van het overdragen van den stempel en drukte zijne verwondering uit, dat, hoewel hij uitdrukkelijk aanbevolen had geen volksbijeenkomst te houden alvorens zeker te zijn van de gunstige gezindheid der bevolking, de vergadering toch plaats gevonden en tot een ongunstigen uitslag had geleid. Tjang Pin antwoordde hierop:

„Op den 8en December kwamen er op ongeveer 300 „man. Dien dag vond ik al tegenstand, zoo ook den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„9en December. Den 11en was het getal der vergaderden „aangegroeid tot 500, den 12en tot 700; de meerderheid „bleef steeds tegen mij. Den 13en hield men geen verga- „dering van het volk. Dien dag heb ik geheime vergadering „gehouden met de ambtenaren en met de directeuren der „kongsi en eenige oudsten en aanzienlijken. Toen hebben „wij begrepen, dat wij den stempel volstrekt moesten „hebben of dat wij anders gevaar liepen van blokkade. „Dat heeft de resident ons wel niet te kennen gegeven, doch „wij vermeenden dat dit onvermijdelijk zou zijn. Dewijl wij „nu volstrekt begeerden met het Gouvernement in vrede te „blijven, besloten wij dat drie mannen namens den Siong- „Woek-raad en drie mannen namens den Ha-Woek-raad met „ons naar Pontianak zouden gaan om den stempel te brengen. „Wanneer wij dan te Montrado terugkeerende *zonder den „stempel*, onze tegenpartij niet konden overhalen of bevre- „dingen, — dan was er zeker wel eene geweldige worsteling „te voorzien; doch liever stelden wij ons bloot aan oorlog „onder ons zelven dan aan oorlog met het Gouver- „nement."

„Den 14en overlegden wij dat het wegvoeren van den „stempel geheim zou worden gehouden voor de menigte „der actionarissen; doch dat wij opening van zaken zouden „geven aan een honderdtal van de oudsten en aanzienlijk- „sten. Dat deden wij dadelijk."

„Intusschen was het volk den 13en weder voor het „grootste gedeelte naar huis terug gekeerd."

„Wijders zijn in die groote volksvergadering ook geuit „de wenschen van een gedeelte onzer tegenpartij, dat, „ingeval de stempel moest worden opgeofferd, dan ten „minste zou worden bedongen, dat het gezag der kongsi „zou blijven bestaan en dat de districtshoofden zouden „worden aangesteld en afgezet zoo dikwijls als de direc- „teuren der kongsi dit goedvonden. De overgroote „meerderheid, misschien 4 à 500, gaven luid te kennen, „*dat zij ook van die schikking niets wilden weten en dat*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„zij liever sterven wilden dan hun naam en den stempel van „Thaij-Kwong te verloochenen."

Hierop gaf de resident te kennen, dat hij van de geopenbaarde gezindheid des volks kennis zou geven aan het Gouvernement; dat hij niet verwachtte dat dadelijk tot den oorlog of eene blokkade zou worden overgegaan, maar dat de Regeering zou voortgaan met te trachten door zachte middelen tot een toestand van rust en orde te geraken; en dat hij verder met het oog daarop Tjang Pin moest aanbevelen zich met zijne mede-beambten ernstig te beraden omtrent hetgeen intusschen kon worden gedaan om het land provisioneel in rust te houden en de eventueele intentiën der Regeering te bevorderen.

Tjang Pin verzocht nu den resident, alvorens van hem en zijne mede-beambten de beantwoording van die gewichtige vragen te verwachten, de overige afgevaardigden uit Montrado te ontbieden en hun niet alleen het wispelturige en trouwelooze van het gedrag des volks onder het oog te brengen maar ook de eindelooze verwarring en ongelukken, welke daaruit wellicht zouden kunnen ontstaan.

Of de Heer Willer aan dit verzoek gehoor gaf, zal uit de notulen der volgende conferentiën blijken.

4e CONFERENTIE.

Op den 30en December 1852 verzochten en verkregen Tjang Pin, de regent, en zijn plaatsvervanger gehoor bij den resident. Zij kwamen hem mededeelen, dat zij weder gewichtige besprekingen met hunne mede-afgevaardigden hadden gehad, in verband waarmede zij kwamen verzoeken het op de laatste conferentie behandelde nog niet aan het Gouvernement te rapporteeren, maar hun te vergunnen vooraf nog eenigen hunner naar Montrado te zenden ten einde aan de tegenpartij duidelijk voor te houden, dat het Gouvernement in zijn wil onverzettelijk was, en de gevolgen van hun tegenkanting onvermijdelijk ongunstig zouden zijn.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De resident gaf hierop te kennen, dat hij geen hoop koesterde, dat nieuwe beraadslagingen goed gevolg zouden hebben, waarop Tjang Pin het volgende antwoordde:

„Zoodra wij, beambten, te Montrado zijn is er een punt, „waartegen de partij der onafhankelijkheid hare uitvallen „kan richten om de zaak slepende te houden. Zijn wij „hier, dan vervalt dat punt en is onze tegenpartij aan zich „zelve overgelaten. Dan is zij verplicht tot inkeer te ko„men, omdat zij ziet, dat zij zelve onbekwaam is tegenstand „te bieden en dat zij in zichzelve geen stof bezit, waaruit „volkshoofden kunnen worden gekozen om het land in „moeielijke dagen te besturen. Wijders, zoo lang wij hier „zijn, zit onze tegenpartij in angst: want zij weet niet „wat wij hier met het Gouvernement overleggen en op „touw zetten."

De resident voerde hiertegen aan dat hij niets positiefs zag, waaruit een totale ommekeer van zaken te wachten was, waarop Tjang Pin wederom zeide:

„Wij zijn Chineezen en werken als Chineezen. Wij heb„ben honderd middelen, die wij zoo niet kunnen blootleggen „voor Europeanen. Wees er gerust op dat de maatregel „goed zal werken, hetzij aan dezen, hetzij aan genen kant."

De resident vroeg nu wat Tjang Pin dan wel dacht te doen ingeval zijne poging eens mocht falen en hoe hij dan dacht de opium-pacht welke hij aanvaard had, te exploiteeren?

Tjang Pin aantwoordde daarop: „Juist omdat wij nu „pachters zijn, hebben wij de gelegenheid den prijs van het „opium te doen rijzen of dalen en daarmede hebben wij „een krachtig middel om de kwaadwilligen in toom te „houden. Overigens hebben wij allen de Gouvernements„stempels en vlaggen nu eindelijk [1]) te zien gekregen, en „ofschoon wij ze nog niet in handen hebben, is het nu „voor ieder duidelijk, dat het Gouvernement bepaaldelijk „een regentschaps-bestuur verlangt, en dat het vroeg ot

1) Dit „*eindelijk*" van den Chinees is teekenend.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„laat tot stand zal komen, weshalve het beter is dat goed-
„schiks aan te nemen, dan er tegen te worstelen.

Op de hierop volgende vraag van den resident, wat dan inzonderheid het doel van de reis zou zijn, zeide Tjang Pin:

„Zult gij tevreden zijn wanneer onze zendelingen terug
„komen met de duidelijke toestemming van de mijnwerkers
„en het volk om naam en stempel van Thaij-Kwong op te
„offeren, om een nieuwen naam voor de Montrado'sche
„kongsi aan te nemen, om uw stempel en vlaggen dadelijk
„te gebruiken als zichtbaar teeken van uw gezag en de
„belofte tevens dat de districtshoofden zullen worden aange-
„steld niet door de kongsi, maar door U volgens het
„reglement?

De Heer Willer gaf hierop een toestemmend antwoord en na nog eenige bespreking omtrent de gevolgen, welke de voorgenomen zending voor Tjang Pin en zijne medeafgevaardigden zou kunnen hebben, en na verder naar hun verblijf gedurende de werkzaamheid der naar Montrado te committeeren personen geinformeerd te hebben, sloot hij de vergadering met de woorden: „dan blijft het er bij. „Gaat uw gang als Chineezen."

5e. CONFERENTIE.

Op den volgenden morgen (den 31en December 1852) werd de regent Tjang Pin weder door den resident Willer ontboden. In deze conferentie deed de resident navraag naar de zendelingen, de hun verstrekte opdracht, en de verwachting, welke daarvan te koesteren viel. Veel belangrijks werd er niet behandeld, alleen verdient de aandacht de mededeeling van Tjang Pin, dat, niettegenstaande de duidelijke uitleggingen „het domme en hartstochtelijke volk „beweerde dat de beambten de zaak plaaiden naar hun „wil", doch dat, nu de afgevaardigden van Thaij-Kwong „het uit uw eigen mond hebben gehoord en nu zij *de Gou-*
„*vernements stempels en vlaggen met eigene oogen hebben gezien*"

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hun alles volkomen duidelijk is. Wie „zij" en „hun"? het volk of de beambten? Uit deze mededeeling mag wel worden afgeleid, dat, indien de symbolen van het gezag vroeger waren uitgedeeld, de zaken een anderen loop zouden hebben gehad. „Als Chineezen" vertrouwde het volk de beambten slechts ten halve en zou het voor de laatsten van groot nut geweest zijn, wanneer zij hun geloofwaardigheid hadden kunnen bewijzen.

Verder kan als belangwekkend uit de notulen dezer bijeenkomst worden opgeteekend, de meening van den Heer Willer, dat een „der groote oorzaken van tegenzin in de „nieuwe orde van zaken is: dat onder die gedurige afwis„seling van het kongsi-bestuur en van de districtshoofden „ieder eerzuchtige eens zijn beurt kreeg om op het kussen „te zitten en eenige maanden uit te rusten van zwaren han„denarbeid; terwijl met een vast regentschaps-bestuur die „afwisseling vervalt en de hoogere rangen der beambten „de eerzuchtigen in de oogen steken". De resident kan hierin wel juist gezien hebben en het ware wellicht raadzaam geweest — althans voor den eersten tijd — aan die opvatting van het volk tegemoet te komen door periodieke aftreding.

Op denzelfden dag werd door den Heer Willer nog eene conferentie (de 6e) gehouden met gevolmachtigden van de kongsi Sam-Thiao-Keeuw te Sambas. Wat daarin verhandeld werd, wordt onvermeld gelaten omdat het niet valt binnen het terrein van deze bijdragen.

Na de voren beschreven 5e conferentie schijnt een korte tijd van afwachten te zijn ingetreden, althans in den bundel stukken wordt gewag gemaakt van een conferentie, (de 7e) eerst op den 10en Januari 1853 gehouden. Daarin waren tegenwoordig een viertal der voornaamste afgevaardigden van Montrado. Deze deelden mede dat op den 5en Januari eene groote vergadering was gehouden van 150 à 200 man, waarop met nadruk den volke was bekend gemaakt, dat thans de stempels en vlaggen te Pontianak aanwezig waren en dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het zich nu moest verklaren omtrent de opheffing van het kongsi-bestuur en de offering van den stempel van Thaij-Kwong.

Het volk zou daarop verklaard hebben genegen te zijn zich aan het provisioneel reglement te onderwerpen en gaarne te zien, dat de stempels en vlaggen door het regentschaps-bestuur in gebruik werden genomen; alleen verzocht het dat zou worden voorzien in de bezoldiging der beambten, terwijl omtrent de buitenwerkingstelling van den stempel van Thaij-Kwong nog geene meening zou zijn uitgesproken.

In verband met het laatste punt trad de resident nu in bespreking met de afgevaardigden en thans bleek, dat de eisch omtrent den stempel op tegenstand gestooten had, dewijl men meende dat de resident dien naar Batavia zou opzenden. „Daar werd verteld", zoo spraken de afgevaardigden, „dat, als Gij dien stempel eens beet hadt, Gij dien „in triomf zoudt laten ronddragen in het Chineesche kamp „alhier, te Mandor, Sambas en dan in het Chineesche kamp „te Batavia, en dat onze oude naam en schutsengel een „voorwerp van spot en hoon zou worden". Na zijne verontwaardiging te kennen te hebben gegeven omtrent een zoodanige opvatting, zeide de resident: „Ik wil van de „vernietiging van den stempel maken eene godsdienstige „en openbare plechtigheid, die ons beiden waarborgen voor „de toekomst geeft en die uwe geestelijke begrippen geen „geweld aandoet".

De afgevaardigden gaven hierop te kennen dat niet zij wantrouwen koesterden — gedurende de ruim twee jaren, welke de onderhandelingen geduurd hadden, hadden zij steeds de waarheidsliefde van den resident ondervonden — doch dat de tong van kwaadstokers niet te bedwingen en de volksmassa wuft en lichtgeloovig was. Thans konden zij echter verklaren, dat zij er op durfden teekenen geen démenti van het volk te zullen bekomen, wanneer zij er

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in bewilligden dat, zooals de resident te kennen gaf, de stempel „plechtig geofferd" zou worden.

Daarop zeide de Heer Willer: „dan kan ik u voor het „oogenblik geluk wenschen met de goede wending, welke „de zaken nemen. Ik zal nu met de beambten in overleg „treden over de plechtigheden bij de offering, over de „bezoldiging en over andere zaken meer". Onder betuigingen van blijdschap en dankbaarheid werd nu de vergadering gesloten.

8e CONFERENTIE.

Den volgenden dag, den 11en Januari 1853, werd weder door den resident met Tjang Pin geconfereerd.

De Heer Willer deelde hem mede wat hij den vorigen dag met de afgevaardigden besproken had, maar voegde er bij dat hij er niet zeker van was, dat hunne woorden verbindende kracht hadden, waarop Tjang Pin hem verzekerde dat hij brieven uit Montrado ontvangen had, waaruit af te leiden viel dat de mededeelingen der afgevaardigden volkomen de vertolking vormden van de denkwijze van het volk en dat eene terugwijzing in welke richting dan ook niet te duchten was; alléén zeide hij: „de groote moeite „welke ik voorzie zit eigenlijk in het geld. De pacht is „nu enorm hoog. Onze schulden zijn aanzienlijk; behalve „nog die van de kongsi, welke wij over moeten nemen. „Het volk is uitgeput. Vanwaar zullen wij geld erlangen „om in de bezoldiging der ambtenaren en de dagelijksche „uitgaven te voorzien? Als U ons kon afstaan het verschil „tusschen den pachtschat van 1853 en 1852, dan zouden „wij ons kunnen redden, maar zonder die hulp ben ik „waarlijk bevreesd dat wij ons niet staande kunnen houden „en dat er over de financiën een oproer komt waarbij de „oude Thaij-Kwong vaan weêr wordt opgestoken".

Deze woorden wekten de verontwaardiging op van den resident en hij gaf Tjang Pin te kennen, dat onderhande-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lingen als de aangegevene onder Chineezen denkbaar waren, maar dat hij zich met „die kronkelpaden, dat dingen en wringen" niet kon ophouden. Hij wees er op hoe door den onwil van Thaij-Kwong het voordeelige opium-plan in duigen was gevallen en dat hij thans met zulk een regeling niet weder kon beginnen; dat hij verder, wanneer de zaken niet op orde kwamen, het regentschap-bestuur niet in functie kon doen treden en veel minder kon overgaan tot de uitreiking van vlaggen en stempels. Eerst wanneer men te Montrado kon instaan voor den goeden gang van zaken en de stempel van Thaij-Kwong buiten werking zou zijn gesteld, zou hij een tijdelijken maatregel aan den Gouverneur-Generaal willen en kunnen voorstellen om te voorzien in de behoeften der regentschap's-kas.

Tjang Pin gaf hierop te kennen dat hij meende te mogen rekenen op den steun van de hoofden te Montrado en dat hij het raadzaam achtte bij wijze van proef de vlaggen en stempels voor de districtshoofden uit te reiken, „want, zeide hij: — en nu komt een vermakelijke tegenstrijdigheid — eigenlijk ben ik nog zeer ongerust. Blijf ik eenigen tijd weg, „dan is dit een dwangmiddel. Ga ik met uw vlag naar „Montrado en nemen zij dan toch niet aan al wat hier is „bepaald, dan sta ik met beschaamde kaken. Daarom wil „ik het eerst aanzien".

Hierop gaf de resident het terecht eenigszins bitse antwoord: „Gij moet begrijpen, dat ik onze vlag niet aan „eene proefneming waag. De vlaggen worden niet geschei„den. Als uwe vlag niet wordt geheschen te Montrado, „dan worden die in de districten ook niet geheschen." „Ik geef u die vlaggen en stempels niet mede voordat de „stempel van Thaij-Kwong is geofferd. Ik geef ze u ook „niet mede als gij u allen gezamenlijk niet sterk genoeg „verklaart om ze te verdedigen. Wat de geldzaak betreft „daaromtrent zal ik zoo ver gaan als ik maar eenigszins „kan verantwoorden. Ga u nu beraden met uw ambtge„nooten of gij't voor het behoud van de openbare rust al

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„dan niet raadzaam acht den stempel van Thaij-Kwong te „offeren."

Nadat Tjang Pin vertrokken was, werd de bespreking door den resident voortgezet met den assistent-resident van Sambas, den Heer van Prehn, die de conferentie bijgewoond had. Er werd beraadslaagd over het zonderlinge gedrag van Tjang Pin en getracht te doorzien of er al dan geen reden bestond om aan de goede gezindheid te Montrado te twijfelen. De verklaringen en mededeelingen van de afgevaardigden, van welke de resident zeide, dat hij ze „als schrandere en energieke mannen had leeren kennen, „die het vertrouwen van hun volk genoten zoowel in den „oorlog tegen ons als in de onderhandelingen met ons; „mannen, die hun naam, hun leven en het lot van hun „land niet lichtvaardig op het spel zouden zetten en in „geen geval, na de verbranding van den stempel naar „Montrado zouden durven terugkeeren als zij geen soliede „volmacht hadden om te handelen zooals zij deden en als „zij op die volmacht niet volledig vertrouwden," die verklaringen, zeg ik, gaven den doorslag. Omtrent Tjang Pin teekent de resident aan dat hij, „hoewel geen dronkaard „(schuiver?) zijnde en matig schuivende, evenals als de „meeste fatsoenlijke Chineezen doen, toch geeuwerig en „onbekwaam voor inspanning van lichaam of geest wordt, „indien op het daarvoor bestemde uur het schuifje zich „laat wachten." En de assistent-resident van Prehn zeide dat hij meende opgemerkt te hebben, dat Tjang Pin niet normaal was, hetzij hij ziek was of wel verdrietig omdat de zaken niet naar zijn zin gingen. Een en ander deed de beide ambtenaren tot het besluit komen „dat er *zoo* „*mogelijk met* of anders *zonder* Tjang Pin gevolgd moest „worden de weg, die de omstandigheden denkelijk aan„wezen d. i. de verbranding van den stempel."

„Achter Tjang Pin, achter de beambten en afgevaardig„den," zoo overwogen zij „zit een geheel *volk*. Wij hebben „de middelen niet dat volk juister te beoordeelen dan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„volgens de mededeelingen van zijne afgevaardigden. Wij „zullen hun morgen de zaak voorleggen, zooals die thans „staat en zien of zij ons genoegzame waarborgen geven „voor den ernstigen stap, dien het algemeen belang voor- „schrijft."

Hiermede werd de bijeenkomst gesloten.

9e CONFERENTIE.

Op den volgenden morgen (12 Januari 1853) werd door den resident Willer wederom eene conferentie gehouden.

Tjang Pin had doen weten dat hij berouw had over de bedenkingen ter vorige conferentie door hem gemaakt. Zij waren opgekomen, zeide hij, in een toestand van neerslachtigheid welke den kloekste kan drukken. Zijn mede-afgevaardigden, bekend geworden met zijn ontevreden houding, hadden hem allen daarvan een verwijt gemaakt en ten slotte zelfs op schrift gegeven, dat zij hem onvoorwaardelijk zouden steunen. Tjang Pin deelde nu mede dat zijn tegenstribbelen juist op dit schriftelijk bewijs berekend was: anders had hij het nimmer bekomen, zeide hij, en thans bestond ook bij hem niet de minste twijfel omtrent den goeden uitslag der te nemen maatregelen, alleen meende hij te moeten blijven aandringen op de geldelijke ondersteuning van het Gouvernement.

De overige afgevaardigden hierop ter vergadering toegelaten zijnde, stelde de resident hun met nadruk de vraag of zij meenden in staat te zullen zijn de vlag te beschermen tegen een gebeurlijke beroering. Indien zij hiertoe niet bij machte meenden te zijn, zou hij, resident, eenvoudig de optreding van het nieuwe kongsi-bestuur in Februari afwachten en hiervan de verklaring tegemoet zien, dat het namens de mijnwerkers en het volk sprekende, bereid was „den stempel op te offeren en het reglement aan te nemen".

Na de Chineezen gedurende een kwartier alleen gelaten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te hebben om ruggespraak te kunnen houden, werd de bespreking voortgezet en gaven de afgevaardigden te kennen zeer goed te beseffen, dat, wanneer de vlag te Montrado gehoond mocht worden niets anders voor de deur stond dan oorlog; dat zij echter sterk genoeg meenden te zijn om de zaak ten goede te leiden, waarom zij dan ook verzochten den stempel te offeren en hen met de vlaggen naar Montrado te laten gaan.

De resident betuigde hierop den afgevaardigden, dat zij zijn volle vertrouwen bezaten en dat dit wortelde in de aanhankelijkheid hun door het gansche volk van Montrado betoond, eerst gedurende den oorlog, waarin verscheidene der thans aanwezigen functiën hadden bekleed en later bij de onderhandelingen, welke wederom door hen waren gevoerd. „Daarom", zoo zeide de Heer Willer, neem ik uw voorstel „aan en besluit tot de dadelijke opoffering van den stem„pel van Thaij-Kwong, de uitreiking der Nederlandsche „stempels en vlaggen aan de beambten, die ons gezag gaan „uitoefenen en de uitreiking van een nieuwen stempel, „welke zal dienen tot handelsfirma van de mijnwerkers „vennootschap te Montrado".

Hierop werd de bijeenkomst gesloten en als slot genotuleerd: „Wederkeerige gelukwenschingen worden met de „meeste hartelijkheid gewisseld. De godsdienstige plech„tigheid wordt bepaald op overmorgen ochtend. De geld„zaken zullen door den resident en eene commissie van „beambten voorloopig worden geregeld.

Nog denzelfden dag schreef de Heer Willer een missive aan den Gouverneur-Generaal, waarin hij den stand der onderhandelingen beschreef Deze missive, waarin de lezer eene recapitulatie zal vinden van hetgeen op de voren bechreven conferentie's verhandeld was, zou om die reden gevoegelijk kunnen worden voorbijgegaan, ware het niet dat zij hier en daar treffend is in haar stijl; den gemoedstoestand, waarin de Heer Willer bij het schrijven verkeerde, aangrijpend teekent, en doet zien dat vele punten, waarvan

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hem later een verwijt werd gemaakt, niet door hem over het hoofd gezien, maar niet anders behandeld waren wegens den drang van 't oogenblik. Daarom wordt hieronder de missive dd. 12 Januari 1853, No. 7/1, gericht aan den G. G. in haar geheel opgenomen:

„Mijn besluit zoo even aan de afgevaardigden medege-
„deeld is òf een groote stap tot eervolle en duurzame pacifi-
„catie des lands òf het sein tot beroeringen, welker dem-
„ping wellicht het gebruik onzer wapenen zal vorderen.
„Immers de offerhande van het symbole der Thaijkongsche
„souvereiniteit en de uitreiking onzer vanen en stempels
„zouden alleen te Montrado zelve met wiskunstige zeker-
„heid kunnen geschieden aan een altaar *beschaduwd door*
„*Nederlandsche baijonetten*. (1) En tot dusver hebben de
„bevelen der Regeering dien weg niet aangeduid.

„Dewijl ik niet anders handelen kon of mogt, verzoek
„ik Uwe Excellentie ten eerbiedigste mij niet te beoordeelen
„naar den loop der gebeurtenissen, die over eenige dagen,
„weken of maanden kunnen plaats grijpen, maar naar den
„stand van zaken op *dezen dag* (1). Om (volgens het 2e lid
„van het Gouvts. besluit dd. 6 Oct. jl., No. 9) te trachten
„vrede en orde te stichten en de verwezenlijking van het
„provisioneel Reglement mogelijk te maken, moest ik den
„Chineezen aanbieden eene geldelijke schikking (§ 18 — 22
„mijner memorie dd. 27 Julij) tegen dadelijke opoffering
„van Thaij-Kongs naam en stempel. Zij hebben alle listen
„en overredingsmiddelen gebezigd om die geldelijke schik-
„king te verkrijgen en desniettemin hun naam en stempel
„te behouden of ten minste te verkrijgen dat de aanstelling
„en aflossing der distriktshoofden zou blijven behooren tot
„de attributen der kongsie en zou geschieden om de vier
„maanden.

„Dat heb ik geweigerd; en dientengevolge heb ik ook
„geweigerd de offerhande van hun naam en stempel aan
„tenemen.

(1) De Heer Willer onderstreept.
(2) idem idem.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„Daarop heeft de kongsie het hoofd in den schoot gelegd „en hare afgevaardigden gemachtigd aan al mijne eischen „te voldoen.

„Die afgevaardigden bieden mij nu de offerhande aan „zonder andere voorwaarden dan:

„1° het onverwijld bezit der zigtbare teekens dat Neder„land de souvereiniteit over de kongsielanden daadzakelijk „aanvaardt en de chineesche beambten voor de zijnen »erkent (door de stempels en vlaggen met s' Konings wapen);

„2° geldelijken onderstand voor die beambten tot dat de „regentschapskas" bestaat en werkt overeenkomstig het »Reglement.

„3° een nieuwen stempel en firma voor de kongsie, die „voortaan is ontbloot van staatkundig gezag.

„Het gezond verstand zegt dat op die drie voorwaarden „niets viel af te dingen. De vraag is maar of ik heden „kon blijven stilstaan? Of de stemming der gemoederen »toelaat een of meer maanden te wachten op bevelen van „Batavia? Dan wel of ik voort moet op den weg van tran„sactie, zooals die is afgebakend door het 2e, 3e en 4e lid „van het Besluit dd. 6 October, No. 9, in verband met § „52, 1s C, en met name § 48 mijner memorie. (1)

„Indien de Thaij-Kong stempel overmorgen in het open„baar wordt geofferd, dan is de onstoffelijke souverein *dood*. „Want het zou heiligschennis zijn denzelfden Thaij-pa-kong „(schutsengel) of slechts hetzelfde stoffelijk symbole (stem„pel) andermaal in het leven te roepen.

„Bovendien, die stempel zou dan beteekenen eene firma „*zonder crediet:* niemand zou een penning willen voorschie„ten op een voor Gode en de wereld afgezworen naam. „Eenmaal geofferd, kan hetzelfde symbole dus niet meer

1) „Dat het opiumplan afgesprongen en de pacht in het openbaar verkocht is „doet hier niets ter zake: dat plan was een *middel* geen *doel:* het doel was „de vernietiging der Thaijkongsche souvereiniteit en de vestiging van het „regentschapsgezag, tegen geldelijke schikking. En aan zoodanige schikking „hebben de Chineezen getoond ruim de hand te willen leenen door de pacht „aan te slaan voor de exorbitante som van *f* 145.200.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„worden gebezigd door *geloovigen*, veel minder door eene „vennootschap, die crediet noodig heeft bij hare verbinte„nissen. Alleen boeven en vagebonden zouden Thaij-Kongs „naam nogmaals kunnen opsteken; en de zoodanigen kun„nen wel oproer maken en misdaden begaan; doch kunnen „geen nationalen oorlog voeden zooals in 1850.

„Indien ik daarentegen de offerhande ten tweede male „weiger en de afgevaardigden onverrigter zake wegzend, „dan zijn niet alleen zij voor immer hun invloed kwijt, „maar ook ik (zegge het Gouvt.) verlies alle vertrouwen: „want de weigering is bij geene mogelijkheid meer te „kleuren. In geheel identieke positie ook breng ik de „beambten en mijzelven, wanneer ik voortga te temporisee„ren met voorwendsels, die alle waardigheid zouden missen „nu het volk en de kongsie bereid zijn zich aan al de eischen „des Gouvernements te onderwerpen.

„Wat meer is, door langer te temporiseeren stel ik onze „eigene belangen in de waagschaal: den 22en Februarij „aanstaande expireert de viermaandelijksche dienst der tegen„woordige kongsie-directie. Van de stemming der Direc„teuren die dan gekozen zullen worden, zijn wij niet „zeker; en het volk is even wuft als ontvlambaar. Einde„lijk ook zouden de beambten ontslagen zijn van alle „verbintenis jegens ons: immers, zooals uit het antwoord „van Ungfan blijkt, protesteeren zij tegen uitstel."

„Gevaar voor gevaar: — mogelijkheid van oproer ter „eenre, doch ter andere zijde onmisbare verdwijning van „alle vertrouwen, — verlies van het kostbaar en wellicht „onherroepelijk oogenblik om een eind te maken aan de „Thaij-Kongsche souvereiniteit die, zoo lang zij leeft ons „met een nieuwen nationalen oorlog bedreigt, — dan is de „keus aan geen twijfel meer onderhevig. En zulks te „minder omdat al de beambten, die op het bezit van onze „vlag en onzen stempel aandringen beproefde mannen zijn „en zij alleen kunnen oordeelen over hunne eigene krachten „en de krachten, welke het oproer hun tegenover kan stel-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„len, — beproefde mannen die het lot des lands, hun eigen „naam en leven niet ijdelijk op het spel zullen zetten."

„Om nu volgens deze mijne overtuiging te beslissen of „te handelen, daartoe acht ik mij bevoegd krachtens Ka„binets missive dd. 12 October 1850 nº. 215, waarbij de „politieke leiding in mijne handen is gegeven; — en krach„tens het 5e lid van he besluit dd. 16 Februari jl. nº. 1 „houdende magtiging om te handelen naar omstandig„heden in alle verdere zaken, die dadelijke afdoening ver„eischen en waarin door de Regeering nog niet is voorzien.

„Ik ga dus morgen mijn weg: niet alleen met het beset „dat ik dien gaan mag en moet, maar ook met de volle „hoop dat die ten goede zal leiden. En ik vertrouw op „de volledige goedkeuring van Uwe Excellentie te mogen „rekenen krachtens den (bij kabinets missive dd. 12 Oct. „1850, nº 11, officieel verklaarden particulieren brief van „den Gouverneur-Generaal dd. 2 Oct. 1860, luidende:"

„„Ik zal bij het beoordeelen uwer daden nimmer uit „„het oog verliezen het moeilijke uwer positie en ook „„„nimmer naar den uitslag alleen oordeelen; doch mij „„„steeds gemoedelijk afvragen, hoe ik, in uwe plaats zijnde, „„„op hetzelfde oogenblik zou hebben gehandeld."""

10e CONFERENTIE.

Op den 13en Januari d. a. v. werd weder met den regent Tjang Pin eene bespreking gehouden, waarin de traktementen van de beambten van het regentschaps-bestuur geregeld werden. Na eenige discussie werd dienaangaande vastgesteld, dat de maandelijksche traktementen zouden zijn als volgt:

Regent of Kap thaij	ƒ	300—
Plaatsvervanger	„	80—
1 opperrechter	„	80—
2 rechters, ieder ƒ 50.	„	100—
7 djit min tjok ni, ieder ƒ 50	„	350—
Transporteeren . .	ƒ	910—

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Per transport:	f 910—
9 tsjaktjoes, ieder f 50	„ 450—
25 mijnhoofden, ieder f 75.	„ 365—
Totaal. . .	f 1725—

Dit bedrag werd betaalbaar gesteld bij 's lands kas te Sambas.

Ten slotte werd nog aan de orde gebracht de keuze van een priester om bij de godsdienstige plechtigheden bij de vernietiging van den stempel voor te gaan, en door Tjang Pin daarvoor iemand aangewezen.

11e CONFERENTIE.

Op denzelfden dag werd een andere Conferentie gehouden, volgens de notulen „ten oogmerk hebbende het vast-„stellen van een programma ter regeling der openbare „plechtigheden bij de verbranding van Thaij-Kong's stempel „op morgen-ochtend, en voornamelijk om met kennis van „zaken te kunnen nagaan of het Chineesche ritueel bij „de opoffering van een Thaij-pa-kong en bij het afleggen „van den grooten eed gevorderd, — zoodanig zal worden „in acht genomen, dat er eene verbindende kracht aan „kan worden toegeschreven."

Het eerste punt, dat in behandeling werd genomen, was de keuze van den priester. Er werd overeengekomen dat de door den regent Tjang Pin aangewezen priester den dienst zou verrichten, bijgestaan door twee Pontianaksche collegas, en dat een thail goud, zegge / 90, als belooning zou worden uitbetaald, waarvan $^2/_3$ aan den hoofdpriester en de rest aan de assistenten. Voor een groot gastmaal zou gezorgd worden door den assistent-resident van Sambas, den Heer. van Prehn, en den Secretaris, den Heer Hardenberg; op dat gastmaal, dat in den namiddag van den volgenden dag zou gegeven worden, zouden genoodigd worden het geheele militair- en civiel personeel van Pontianak; *al* de chineesche afgevaardigden; al de aanzienlijke Chineezen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van Pontianak, al de chineesche hoofden van Mandor, welke te Pontianak of in de nabijheid aanwezig zouden zijn. De Mohammedanen konden, zoo zegt het verslag, „niet genoodigd worden aangezien de tafel overdekt zou zijn met varkensvleesch".

Voor stellages, tribunes, offer-benoodigdheden enz. zou gezorgd worden door de vorengenoemde Heeren met behulp van den gezaghebber van den Gouvernements schoener „Doris".

Ter voorkoming van misverstand werd het emplacement, waarop de plechtigheid zou plaats hebben, opgemaakt en werden de plaatsen met nummers aangegeven. De teekening wordt hierbij overgenomen en ieder die te Pontianak bekend is, zal het terrein herkennen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

KAPOEAS.

SCHOENER „DORIS"

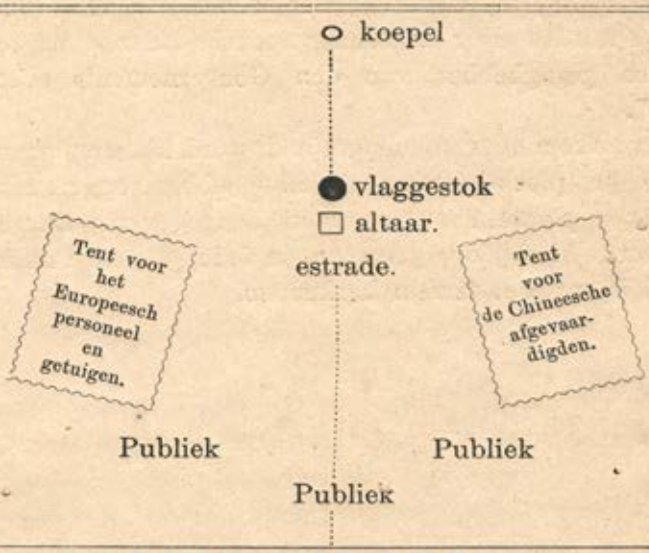

GROOTE WEG.

Opene van het - huis

35. 34. 33. 32. 31. 30. 29. 28. 27. 26. 25. 36. 37. 38. 39. 40. 41.

22 — 24 — 23

11 A 10

21. 20. 19. 18. 17. 16. 15. 14 13. 12. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

voorzaal Residentie-

PLAATSING BIJ DE OPENBARE SAMENKOMST:

A Schrijftafel.
10 Secretaris.
11 Chineesche tolk.
1 Resident.
2 Milit: Commandant
3 Ass.-Res. van Sambas.
4-9 Mil. & Civ: personeel
12 Pangeran Bandhara.
13 1e Kapt. Chin. van Pont.
14 Djaksa.
15 2e Kapt. Chin. van Pont.
16 Moh. priester.
17 Representant van Mandor.
18-21 aanzienlijke Chineezen
22 Chin. publiek [staande].
23 Eenige pangerans en aanzienlijke Mohammedanen zittende. Verder inlandsch publiek staande.
24 De vier afgevaardigden der kongsi Thaij-Kong.
25 Regent Tjang Pin
26 Plaatsvervanger.
27-41 De overige leden van het regentschaps-bestuur.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Uitdrukkelijk teekent de resident aan, dat hij de maleische hofgrooten en gouvernements beambten noodigde als getuigen en toeschouwers, maar niet als handelende personen. Deze inlichting meende de resident te moeten geven, dewijl de tegenwoordigheid van een hof-dignitaris bij een vorige gelegenheid was afgekeurd, hoewel het toch redelijk moest geacht worden, dat de vorst des lands mocht zien wat door het Gouvernement in 't openbaar verricht werd.

Verder notuleert de resident nog in 't bizonder dat „Z. H. de Sulthan van Pontianak door zijn kleinzoon Wan „Abdubl Rachman heeft laten bedanken voor de mededee„ling der ophanden plechtigheid en dat Z. H. er bij heeft „gevoegd:" *„„dewijl het mijn kerkdag is zal ik mijne „„gebeden ten hemel zenden om zegen te smeeken op uw „„werk.""*

Vervolgens werd de priester binnengeroepen en werden met hem en twee kapitein Chineezen de hoofdpunten besproken van het godsdienstige ritueel. In gemeenschappelijk overleg werd nu vastgesteld, dat de eed van „afzwering van den Thaij-Kwong naam en opzending van „den daarin gevestigden Thaij-pa-kong" zou worden gebracht in geschrift.

Nadat in het residentie-huis de titels der gevolmachtigden zouden zijn geverifieerd en zij zich bereid verklaard zouden hebben tot de offerhande over te gaan zouden allen zich naar het altaar begeven.

Het begin van den altaardienst zou worden aangegeven door het opsteken der waskaarsen. De offeraar zou drie reukstokjes ontsteken en plaatsen in den Hiong-Low (reukvat) „als teeken dat de aandacht en getuigenis van den Allerhoogsten (Njoek fong thaij the) wordt ingeroepen." Het opstijgen van den rook dezer drie reukstokjes zou door den schoener „Doris" gesalueerd worden met drie kanonschoten.

Daarop zou de Thaij-Kwong stempel, ontbloot van de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

roode zijde, waarin die was gewikkeld, door den offeraar gelegd worden op den Hiong-Low.

Een plengoffer van thee en arak zou op het altaar uitgeschonken en tegelijkertijd ter zijde van het altaar offerpapier ontstoken worden.

Daarop zou de offeraar het in schrift gebrachte gebed en eedsformulier voorlezen en daarna den stempel van Thaij-Kwong werpen in den ter zijde van het altaar geplaatsten vuurpot (Hang-Low), waarin die tot asch zou moeten verbranden. „Dat is het oogenblik, waarop de geest, de „Thaij-Pa-kong, het aan hem gewijd stoffelijk voorwerp, „namelijk den Thaij-Kwong stempel verlaat en ten Hemel „stijgt," zoo notuleert de resident Willer. „Op dit plechtige „oogenblik zouden al de Europeanen hun hoofd onblooten „en de Chineezen zich ter aarde buigen."

Een tweede salut van drie schoten zou van den „Doris" vallen.

Daarop zou het geschreven eedsformulier mede in den vuurpot verbrand en deze verder met offerpapier opgevuld worden.

Na eenige minuten zou de priester verklaren „dat de „Thaij-Pa-kong was uitgevaren en het offer volbracht, wes„halve al de overblijfselen met den vuurpot zouden moeten „worden gebracht naar de rivier om met den stroom at „te drijven, opdat die overblijfselen door niemand zouden „worden ontheiligd."

Eene commissie van de afgevaardigden en eene van de Europeanen zouden den priester met het vuurvat vergezellen naar de rivier.

De gouden pajong van den resident zou boven den vuurpot gedragen worden en op 't oogenblik dat deze met zijn inhoud in den stroom zou vallen zou de „Doris" weder salueeren met drie kanonschoten.

Daarop zou een tweede altaardienst aanvangen voor den eed van trouw, welke de chineesche beambten zouden moeten afleggen. Bij het opsteken der reukstokjes zou de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„Doris" salueeren. Daarna zou de priester den eed van trouw en gehoorzaamheid voorlezen en de beambten doen beloven het provisioneel reglement op te volgen. Na de bevestiging van een en ander door de beambten zou de „Doris" weder salueeren.

Nu zou de resident den beambten afvragen of zij trouw beloofden aan de voor elk hunner bestemde vlaggen en stempels, en op hun bevestigend antwoord zou aan den regent worden overgegeven den stempel en de vlag met 's Konings wapen, waarop bij het opsteken der vlag het fort „Du Bus" daaraan een salut van 21 schoten zou geven. Onder dat salut zouden de overige stempels en vlaggen worden uitgereikt.

Na afloop hiervan zou de priester een derde altaardienst beginnen, alweder gesalueerd door den „Doris" en ten doel hebbende den nieuwen stempel van de mijnwerkers vennootschap in te wijden en daarmede te erkennen, dat de kongsi Thaij-Kwong haar politiek karakter had afgelegd en zij voortaan slechts bleef bestaan als handelslichaam onder het merk: „Siong Ha Bok Kong Soe." De priester zou den stempel op het altaar leggen en van den Allerhoogsten (Njoek foeng Thaij The) afsmeeken „een sprank zijns geestes „daarin te doen nederdalen om er in te wonen als Thaij-„Pa Kong der vennootschap." Daarop zou de stempel aan den resident overgedragen en door dezen aan de gevolmachtigden van Montrado uitgereikt worden, waarop de „Doris" een salut van drie kanonschoten zou lossen tevens ten teeken dat het godsdienstige gedeelte der plechtigheden afgeloopen was.

Vervolgens zou men zich begeven naar het residentiehuis, waar de gelukwenschen zouden worden gewisseld.

Daarop zou men uiteengaan om zich des namiddags tegen één à twee uur aan een gastmaal van 60 couverts te vereenigen.

Zoo was het program der plechtigheden dan vastgesteld. In een noot notuleerde de resident nog ter verklaring

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

der salutschoten het volgende: „Omtrent die vele saluten „dient te worden opgemerkt, dat elke altaar-dienst noodzakelijk gesalueerd moet worden hetzij met geschut, hetzij „met ander schiettuig. Dewijl de afgevaardigden daarvan „niets bij zich hebben, ben ik hun op hun instantelijk „verzoek te hulp gekomen met het geschut van den „Doris." „Wat aangaat het salut van het fort; dat wordt gericht „aan onze vlag en ons wapen en niet aan Chineesche ceremoniën."

Op den 14en Januari d. a. v. werd het voren beschreven program uitgevoerd.

De plechtigheid kon wegens den regen in plaats van ten half tien eerst ten half elf ure aanvangen.

Aan het europeesche, chineesche en maleische personeel werden door den secretaris de plaatsen aangewezen.

Nadat de resident, vergezeld van den militairen commandant van Pontianak, den assistent-resident van Sambas en den Pangeran Bandhara van Pontianak was binnengetreden, verklaarde de eerste eerst in de hollandsche- en daarna in de maleische taal het doel der bijeenkomst. Hij gaf daarbij een overzicht van het verloop der onderhandelingen, wees met nadruk op de moeilijkheden, welke zich hadden voorgedaan en overwonnen waren, en meende, nu het oogenblik genaderd was om de kroon op het werk te zetten, met voldoening aan de afgevaardigden van Montrado de vraag te mogen stellen of zij bereid waren het offer te brengen en den stempel van de voormalige kongsi Thaij-Kwong in de vlammen te doen opgaan.

Op het bekomen bevestigend antwoord werd de stempel uit het zijden omkleedsel losgewikkeld en door de Chineezen voor den echten erkend. Eenige afdrukken voor het archief werden genomen en dadelijk „gesupercribeerd om „te voorkomen het misbruik van blanc-signés." Eén afdruk werd vervolgens gezet op den schriftelijken eed, welke aan het altaar zou worden uitgesproken en verbrand.

„Daarop gaf de resident „eene korte maar duidelijke

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„verklaring van het chineesch geloof ten aanzien van de „natuur van den Thaij-Pa-Kong en de wijze waarop deze „wordt afgezworen of, beter gezegd. met eerbewijzing ten „Hemel teruggezonden," en nadat hij mede had verzekerd, dat het in verband met chineesche begrippen, „heiligschen„nis" zou zijn een op die wijze geofferden Thaij-Pa-Kong „of het aan hem gewijd voorwerp — in dit geval bepaaldelijk „den Thaij-Kong stempel of leus — andermaal in het leven „te roepen" werden het gebed en de eed door den priester voorgelezen. De aanwezigen schaarden zich vervolgens om het altaar en nu werd verder het program gevolgd, zooals dat hiervoren werd aangegeven.

Vervolgens begaf men zich naar het residentie-huis waar „de hartelijkste gelukwenschen werden gewisseld" en het europeesch en chineesch personeel werd genoodigd tot een feestmaal tegen 's namiddags 2 uur.

„Dit gastmaal is in goede orde en met levendige vreugd „gevierd," zoo schrijft de resident verder. De toasten waren:

1. Van den resident op het regentschap Fo-Sjong-Tjong-Thang;
2. Van den regent op den Koning der Nederlanden en zijn vertegenwoordiger te Batavia,
3. Van den assistent-resident op den voorspoed der vennootschap Siong-Ha-Bok-Kong-Soe;
4. Van den milit: Com^{dt}. op den goeden uitslag der plechtigheden van den dag.
5. Van den secretaris op den bloei van den handel ten gevolge van den bevestigden vrede.

„Nog eene menigte toasten," zegt de verslaggever, „waarbij de Chineezen veel scherpzinnigheid en oprechte „blijdschap aan den dag lagen" werden gedronken en omstreeks zes uur eindigde het gastmaal.

Dat dit gastmaal „tot oprechte blijdschap aanleiding geven" en tot zes uur duren kon, wordt begrijpelijk uit de nota van onkosten, welke aangeeft:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

1 kist roode wijn	ƒ	40—
½ mand seltzerwater	„	9—
1 kistje fijne wijn	„	30—
1 „ madera	„	36—
½ „ cognac	„	12—
1 „ bier	„	32—
1½ „ champagne	„	75—
Rekening kapitein der Chineezen	„	140—
Totaal	ƒ	374—

Alvorens den Gouverneur-Generaal kennis te geven van de plechtigheden hiervoren beschreven, werd door den resident Willer weder eene conferentie (de 12e) belegd ten einde vast te stellen het bedrag, dat te Montrado noodig zou zijn voor de indienststelling van het bestuur. Deze besprekingen zouden, dor als ze zijn, gevoegelijk kunnen worden voorbijgegaan, ware het niet dat ze doen begrijpen hoe de resident er toe kwam zoodanige uitgaven voor te stellen of onder nadere goedkeuring te doen, en daardoor een aanvulling geleverd wordt van hetgeen de Heer Kielstra op blz. 179 schrijft: „Hoe de resident er na verschillende „conferentieën in geslaagd was den regent en de afgevaar„digden van Montrado over te halen aan de gestelde „eischen te voldoen, blijkt niet volledig; alleen is het uit „de latere verslagen van den Gouvernements-Commissaris „duidelijk, dat financiëele opofferingen daartoe hebben „medegewerkt."

Op de vraag dan hoeveel hij meende noodig te hebben om het bestuur in functie te stellen, antwoordde Tjang Pin, de regent „daar moeten opgestoken worden 10 vlaggen „op 10 verschillende plaatsen. Dat kan niet geschieden „zonder tien feesten en ik of mijne collega's hebben geen „duit meer. Het is zeer mogelijk, dat eenige kwaadwil„ligen beproeven een gedeelte van het grauw in beweging „te zetten om zich tegen het hijschen onzer vlag en de „erkenning van ons gezag te kanten. Om zulks te voor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„komen of dadelijk te beteugelen, heb ik de hulp noodig „van onderscheidene soorten van menschen: spionnen, re„denaars, slimme agenten en een aantal handlangers tot „handhaving der openbare orde; want het getal van 25 „Kongsaai's (politiedienaren), verspreid in 10 districten, „is berekend voor dagen van rust, maar niet voor dagen „waarop het volk bijeen wordt geroepen en de samenscho„lingen moeten worden gesurveilleerd. Ik kan ook geld „noodig hebben voor andere dingen, die mij nu niet in „de gedachte komen; zoo lang ik zelf geld of crediet had, „heb ik voor die soort van dingen reeds meer dan *f* 3500 „uitgegeven, en dat in stiller dagen, alleen om mij de ijverige „medewerking van menschen van invloed te verzekeren. „Ik was vol hoop op de inwilliging van het opium-plan; „dan waren de financiën gered en ik kreeg een tractement, „waarmede ik mijn eigen zaken kon redresseeren. Met „mijn collega's Tjoeng-Koei, Tjong-Fin, Boen-Po en Tjin „Liong is het gegaan als met mij."

Na een oogenblik ruggespraak gaven daarop de afgevaardigden te kennen: „Met minder dan vijf duizend gulden „zien wij geen kans iets van belang uit te richten. Loopen „de zaken bijzonder mede, dan hebben wij ook weinig „uitgaven voor spionnen enz. Wat er dan overschiet „zullen wij U of den assistent-resident van Sambas terug„geven, want wij beschouwen dat geld als het eigendom „niet van onze regentschapskas, maar als eene ons persoon„lijk toevertrouwde som om het hijschen der Nederlandsche „vlag en de algemeene erkenning en werking het Neder„landsch gezag te verzekeren en te bespoedigen. Daarom „moet die som ook niet komen in onze regentschapskas. „En vooral moet die som niet zijn in onze handen; want „als men dat merkt zou men denken dat het geld was „van de regentschapskas en dan kregen wij dadelijk de „crediteuren van de kongsi voor hare oorlogsschulden op „het lijf."

De resident gaf hierop te kennen, dat hij die som van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ƒ 5000 onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal beschikbaar zou stellen.

Nu vroeg Tjang Pin hulp voor zich zelf. „Ik ben mijn „crediet kwijt, zeide hij; ik ben nooit rijk geweest; ik heb „links en rechts schulden gemaakt om mij in mijn rang „van regent zoo goed mogelijk staande te houden, al was „het dan ook maar *naast* en met de hulp der kongsi. „Daarvoor heb ik in al die maanden uitgegeven ƒ 3500. „Ik bezat slechts ƒ 1500; de vorige ƒ 2000 heb ik geleend, „en daarom wordt ik nu gestadig gemaand, zoodat ik „mijn ontzag verlies.

Hoewel gaarne willende aannemen dat Tjang Pin's opgaven juist waren, maakte de resident toch bezwaar tegen de restitutie dier ƒ 3500, waarop Tjang Pin repliceerde: „Verschoon mij. De Gouverneur-Generaal heeft mij te Batavia „zelf gezegd, dat ik mij in elke voorkomende moeielijkheid „tot U zou wenden en dat U als zijn vertegenwoordiger „zou beslissen. U wil mij toch nu, met de zware taak, „die op mij rust, niet laten vertrekken met den naam van „een man, die zijne schulden niet betaalt en die daarom „geen ontzag verdient."

De resident gaf nogmaals een ontwijkend antwoord door er op te wijzen hoe moeielijk het voor ambtenaren was Gouvernementsgelden uit te geven en zulks te verantwoorden, waarop Tjang Pin antwoordde: „Geef mij dan maar „zout, dat is geldswaarde."

Nadat over de hoeveelheid en de mogelijkheid om die te verstrekken nog veel onderhandeld en gesproken was, werd ten slotte vastgesteld, dat aan Tjang Pin 600 pikols zout zouden worden uitgemeten, onder uitdrukkelijk beding evenwel, dat het Gouvernement zich nimmer zou inlaten met de oorlogskosten der kongsi ad circa ƒ 80/m.

Op den volgenden morgen (19 Januari 1853) werden in een conferentie (de 13e) de ordonnanciën ter zake der ƒ 5000 installatie-kosten en de 600 pikols zout uitgereikt.

Verder werd een nieuw register van beambten opgemaakt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en werden nieuwe titularissen in hun ambten door den resident bevestigd.

Dewijl de regentschapskas ledig was, werd bij wijze van tegemoetkoming het tractement over het 1e kwartaal, bedragende ƒ 5205 aan de beambten vooruit betaald, waarop zij, na nogmaals op het gewicht hunner taak gewezen te zijn, met de aanbeveling het regentschaps-bestuur zoo spoedig mogelijk te doen erkennen en werken, vertrokken.

Op den 20en Januari 1853 schreef de resident Willer, onder nummer $^{29}/_{1}$, eene missive aan den Gouverneur-Generaal om dezen van het vorenvermelde in wetenschap te stellen. Hij wenschte hem geluk met het „onher-„roepelijk offer dat de kongsi Thaij-Kwong aan onze sou-„ve reiniteit en aan den vrede had gebracht." Haar stempel toch was „met zooveel publiciteit en onder plechtigheden „van zóó verbindende kracht verbrand, dat, volgens het „eenparig gevoelen eener geheele schare van chineesche „en inlandsche getuigen, dat tergend symbool van onaf-„hankelijkheid nimmer kan herrijzen."

Verder rapporteerde de resident dat de afgevaardigden en beambten in een opgewekte stemming waren vertrokken en blijkbaar gerust waren over het slagen hunner zaak.

Vervolgens deelde hij mede, dat hij den assistent-resident van Sambas had opgedragen te trachten ook van de Samba'sche kongsi Sam-Thiao-Keeuw te verkrijgen, dat deze evenals Thaij-Kwong haren stempel zou opofferen.

Overigens gaf de resident ten aanzien der geldelijke aangelegenheden het volgend relaas, dat in zijn geheel opgenomen wordt, omdat het weder een licht ontsteekt over zijn beleid in die richting:

„Bij aandachtige vergelijking der dertien conferentiën, „van 22 Dec. tot 19 Jan. gehouden, zal U. E. ontwaren „dat de staatkundige quaestie ten aanzien van Montrado „zich nu heeft opgelost in eene financieele."

„Daar is in de eerste plaats ijverig gestreefd naar het „behoud van den Thaij-Kwong naam en van het recht der

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„kongsie om de districtshoofden aan te stellen (vide con-
„ferencie 23 Dec.). Doch even ijverig ook werd er ge-
„streefd naar de geldelijke voordeelen van mijn opium-plan:
„*prijs van den stempel, knoop der transactiën.* Toen ik on-
„verzettelijk bleef bij het gestelde alternatief, werd er in
„aller ijl naar Montrado geschreven om nieuwe volmachten.
„Doch ik, voortgezweept door den tijd, kondigde het voor-
„nemen aan de pacht in het openbaar te veilen. Toen
„werden er door Tjang Pin en zijne collega's (zie de 2e.
„aanteekening achter de conferencie van 23 Dec.) wanho-
„pende pogingen gedaan om mij daarvan terug te brengen.
„Ik bleef onverzettelijk, niet bij keus, — want ook ik zocht
„naar geldelijke transactiën. Doch ik wist niet welk ant-
„woord er van Montrado zou komen; in die onzekerheid
„mogt ik, *zeven dagen* vóór het eind des jaars, het cijfer
„mijner pacht van 1853 niet in de waagschaal stellen, en
„veel minder mogt ik het hoofddoel opgeven, namelijk om
„de Chineezen, door knellende geldelijke banden te dwingen
„tot opoffering van het symbole hunner onafhankelijkheid.
„Toen nu de zendelingen van Montrado den 10en Januari
„hier terugkwamen met uitgestrekte volmachten om al te
„doen wat ik eischte, konden de gevolmagtigden niet meer
„terug: zij moesten besluiten tot de offerhande. Van toen
„aan negocieerden zij om de geldelijke voordeelen van het
„afgesprongen opium-plan te bedingen in een anderen vorm,
„n. l. om het verschil tusschen de pacht van 1853 . . f 145.200.
„en die van opium-plan. . . . . „ 96.000.

Zegge . . . f 49.200.

„bij wijze van transactie à posteriori uit mijn handen te
„krijgen als een baat voor de regentschaps-kas van Mon-
„trado ten einde daarmede de bezoldiging der beambten
„en andere uitgaven te bestrijden.

„Bij de 2e en zeer belangrijke aanteekening achter de
„conferencie van 23 Dec. is door drukte nog één détail
„vergeten. Toen ik ambtenaar Kater ter hunner beschik-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„king stelde, had ik geen tijd meer, want het uur der „veiling naderde. Ik gaf een teeken, dat zij weg moesten. „doch Tjong-fin, de kloekste en oprechtste van allen hield „mij staande en vroeg pertinent of het verschil tusschen „den veilings-prijs en de door het plan opgegevene som „van ƒ 96/m aan de regentschaps-kas kon worden afgestaan. „Ik antwoordde: neen. Toen omsingelden zij mij alle negen „en beduidden mij, dat zij toch wisten dat ik hen niet „in den steek zou laten als het er op aankwam en dat „zij daarnaar hun bod bij de veiling zouden regelen. Ik „zeide dat ik mij tot geene cijfers verbond; dat ik echter „de beambten tijdelijk te hulp zou komen in de behoeften „der openbare zaak en in hunne eigene behoeften aan le„vensonderhoud, doch onder nadere goedkeuring van den „Gouverneur-Generaal. Eerst daarop lieten zij mij los.

„In hunne transactiën à posteriori heb ik noch volledig, „noch openlijk kunnen bewilligen. Want gesteld — en ik „twijfel daaraan — dat ik ze bij den Directeur-Generaal en „den Directeur der middelen kon vergoelijken, dan nog „kon ik mij niet heen slaan door de moeielijkheden met „Mandor: ook die Regent is pachter: ook hij zou willen „deelen, als er wat te deelen viel. Daarom heb ik mijn „streng zooveel mogelijk vastgehouden en de geldelijke „ongelegenheden, waarin het Regentschap verviel, op reke„ning geschreven van degenen, die door hun talmen met „hier te komen, door hun aarzelen ten aanzien der offer„hande, dat milde opium-plan deden afspringen. Intusschen „heeft het zijn voordeel, dat dat plan is afgesprongen. „Het heeft twee of drie goede denkbeelden ten grondslag en „die grondslag zelf zal nimmer straffeloos worden verzaakt. „Doch het was veel te gecompliceerd om iets anders te „beduiden dan een palliatief in een hopeloos oogenblik „zooals van Juli 1852. Daarom bevreemdt het mij dat het „besluit van 6 October jl. onderstelt, dat ik er mij veel „heil van voorspelde. Ik had gehoopt, dat de nauwkeu„rige uiteenzetting der stof mij voor zoodanige onderstel-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„ling zou hebben gevrijwaard. In Julij moest ik dat plan „voorstellen, omdat er te kiezen viel tusschen oorlog of „transactie.

„Doch nu is het offer volbracht en de geldelijke moeij„lijkheden blijven over. Ze blijven over niet meer bij „weerspannigen tegen onze souvereiniteit, maar bij onder„danen, die gedwee zijn geworden. Daarom blijft, zoo al „niet naar de letter, dan toch naar den geest de stilzwijgend „aangegane transactie van kracht: *onderwerping* tegen „*geldelijke hulp*. En die hulp wordt *dadelijk* gevorderd, „niet alleen omdat er een nieuw bestuur namens ons moet „worden opgericht, maar ook, omdat de mannen, die zulks „ondernamen, hunne eigene geldmiddelen in onzen dienst „reeds hebben uitgeput, en levensonderhoud noodig heb„ben om te kunnen werken.

„Als vertegenwoordiger van U. E. ware ik bij het ver„leenen dier dadelijke hulp liever wat milder te werk „gegaan, dan ik deed. Ik heb mij opgesloten binnen de „urgentie en ook deze nog karig berekend, want eenmaal „buiten die urgentie tredende in den kring van nut en „billijkheid, dan had ik ligtelijk te ver kunnen gaan voor „mijne verantwoording. Is de Regeering in het belang „harer staatkunde tot mildheid gestemd, dan kan ik de „betoonde karigheid spoedig doen vergeten, en wat meer „is, dan rigt de dankbaarheid zich niet tot mij, maar, „zooals zij inderdaad zich rigten moet: tot de Regeering „zelve."

„Ik zal de gedane uitgaven en toezeggingen (bij de con„ferenciën reeds vermeld) in een volgend schrijven toelichten. „Eerbiedigljk verzoek ik, dat bij de beoordeeling daarvan „worde uitgegaan van de daadzaak, dat ik in deze zéér „moeijelijke omstandigheid naar mijne beste overtuiging heb „gewerkt in het belang van den lande En van de daadzaak, „dat ik door het onnoodig maken van nieuwe expeditieën, „tonnen gouds uitspaar, terwijl er almede enorme sommen „zullen worden uitgespaard, indien de ingeslagen weg tot

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„een staat van zaken leidt, welke veroorlooft het grootste „gedeelte der thans aanwezige expeditionnaire troepen „weldra te doen inrukken."

Op den 22en Januari d. a. v. schreef de Heer Willer eene nadere missive aan den Gouverneur-Generaal, waarin hij de gedane uitgaven toelichtte. Uit die toelichting wordt hier alleen overgenomen datgene wat betreft de voren aangegeven bedragen. De andere uitgaven liepen over het onderhoud der afgevaardigden, kosten der offerande en die van de feestviering en werden voren niet in détails behandeld.

Contanten. „Dat de beambten bij hunne terugkomst in „de binnenlanden het gezag van de kongsi niet kunnen over„nemen en dat zij onze vlaggen niet kunnen hijschen als zij „met ledige handen voor eene ledige schatkist staan spreekt „van zelf. Hadden zij mij voor de eerste uitgaven van „installatie en vooral van policie en materieelen steun bij „de installatie eene grootere som gevraagd, dan zou ik die „gegeven hebben. Immers, als er door toeval of complot, „bij het hijschen onzer vlag een oploop kwam en de be„ambten geen materieele magt hadden dien dadelijk te „bedwingen, dan werden zij vóór dat hunne aanhangers bij„een kwamen om hen te verdedigen reeds op de vlugt ge„dreven, het geheele werk was mislukt, en de oorlog onver„mijdelijk. Met regt zou het dan aan mij worden geweten, „dat ik hun niet had gegeven wat zij aantoonden noodig „te hebben (zie het 1e ged. der 12e conf.).

„De vraag of die *f* 5000 door mij moesten worden *uit„geleend* dan wel *gegeven*, beantwoord ik aldus. Ik heb in „twaalf jaren van ondervinding *nooit* goede gevolgen ge„zien van leenen aan inlandsche authoriteiten; en bepaal„delijk in dit geval, zie ik geene kans hoegenaamd op „restitutie.

„Doch gesteld dat de chineesche zaken eene andere „wending hadden genomen: dat wij hetzij bij verdrag, het-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„zij al vechtende, met garnizoen te Montrado waren geko-
„komen, en wij eerst daar de onderwerping hadden aan-
„genomen, chineesche beambten aangesteld en onze vlag gehe-
„schen, voor wiens rekening zouden dan de kosten dier in-
„stallatie zijn gekomen? Voor rekening der overwonnenen?
„Ja, als er iets in hunne kas werd gevonden, en anders
„toch voor rekening van den overwinnaar. Nu is er niets
„in de kas te vinden; en onze vlag gaat naar Montrado uit
„kracht van overreding en niet uit kracht van wapenen.
„Ik vermeen daarom, dat het alle waardigheid zou missen,
„indien wij de kosten dier installatie wilden doen betalen
„door *dat* volk. Daarom heb ik de som niet geleend,
„maar gegeven.

Onderstand. „Omtrent de noodzakelijkheid van geldelij-
„ken onderstand aan de beambten, die het bestuur namens
„ons gaan oprigten van nu aan tot het oogenblik, dat de
„regentschapskas bestaan en werken zal overeenkomstig
„het provisioneel Reglement, — refereer ik mij in de eerste
„plaats aan hetgeen ik dienaangaande gezegd heb in mijne
„missive 31 Dec. å p°. N°. 1431/1 (gebruik der pachtpen-
„ningen van 1853). Bij dat omstandig betoog, heb ik niets
„meer te voegen voor zoover het beginsel betreft.

„Ten aanzien van de provisioneel toegelegde onderstands-
„gelden aan elk der beambten, refereer ik mij aan de notulen
„van de 10e en van de 12e conferentie, waaruit zal blijken.
„dat wij met de meeste omzigtigheid zijn te werk gegaan; -
„dat wij tot basis hebben genomen *niet* de raming van het
„vervallen opium-plan, maar die van de begrooting door
„de Chineezen zelven in Juni 1851 opgemaakt; — dat wij
„voor de raadsleden en de regters nog zijn gebleven be-
„neden de begrooting van 1851 of hetgeen later voor hen
„is bedongen. Op de twee ondergeschikte regterlijke amb-
„tenaren, de negen districtshoofden en de 25 policie-die-
„naren viel niets af te dingen hoegenaamd: beneden de *f* 50
„en f 15, welke hun respectievelijk zijn toegelegd, kunnen
„zij in het geheel niet leven, omdat te Mon trado een werk-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„man ketzelfde of meer noodig heeft en werkelijk verdient.

„Zooals uit de 10e en 12e conf. blijkt heb ik dien maan-„delijkschen onderstand van ƒ 1753 uitbetaald voor het „1e kwartaal 1853 met ƒ 5205, doch het is zeer zeker, dat „gedurende den loop van het 2e semester de regentschaps-„kas niet geheel opgerigt, althans nog niet bij magte zal „zijn om tractementen te betalen.

„Nadat het bestuur daadzakelijk is erkend en word „gehoorzaamd, kan ik eerst aan de vaststelling der belas-„tingen beginnen; en met dat alles zal het eerste semester „zoo niet het geheele jaar 1853 verloopen. Ik ben niet „in gebreke gebleven den Chineesehen beambten duidelijk „aan het verstand te brengen, dat zij de bewuste ƒ 5205 „niet moeten beschouwen als tractement, want dat het „loon der overheidspersonen moet komen van degenen in „wiens belang zij zijn aangesteld — zegge van het volk en „niet van het Gouvernement —; en dat wij niets anders „geven dan *tijdelijken* onderstand.

„Eerbiedigljk verzoek ik U. E. bij de beoordeeling van „dezen maatregel in aandachtige overweging te willen nemen „al wat ik in mijne missive van 31 Dec. N°. 1431/1, sub „IV, omtrent de volstrekte noodzakelijkheid heb gezegd."

Schadeloosstelling. „Uit het 2e gedeelte der 12e conferentie „zal U. E. ontwaren, dat Tjang Pin mij zoo goed als „*gedwongen* heeft tot eene restitutie van ƒ 3500 (in den vorm „van 600 pikol zout), welk geld hij van af Julij 1851 tot „heden heeft noodig gehad om te leven en zijn naam van „Regent te behouden.

„Ware hij daarmede vroeger voor den dag gekomen, „dan had hij zich zelven en mij de onaangename en insi-„dieuse discussie kunnen besparen, welke in de notulen „der 8e conferentie is te vinden. De Ass. Res. van Prehn „kwam dadelijk op het vermoeden en deed mij dadelijk „in dat vermoeden deelen, dat Tjang Pin ditmaal niet „opregt was, — dat hij het gevaar zijner taak en de „hem wachtende moeielijkheden vergrootte om een oog-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„merk te bereiken, dat hij nog niet wilde noemen.
„Het verhandelde in de 9e conferentie bewijst, dat hij in-
„derdaad had vergroot en dat zijn ambtgenooten zulks zeer
„euvel hadden geduid. Het verhandelde in de 12e con-
„ferentie bewijst duidelijk, dat zijn geheim oogmerk niets
„anders was dan schadeloosstelling te erlangen wegens
„gedane uitgaven voor onze zaak zoowel als voor zijn per-
„soonlijk onderhoud als Regent. Zoo laakbaar als het zijn moge
„dat hij dien slinkschen weg insloeg, is het niet meer
„dan regt dat hij — man zonder fortuin — naar die schade-
„loosstelling verlangt. Van af Januari 1851, toen hij als
„onderhandelaar bij mij kwam, tot op dezen oogenblik
„heeft hij zijn vorig beroep moeten laten varen; en van af
„Junij 1851 is hij door mij aangesteld (en later door het
„Gouvernement erkend) als Regent van Montrado. Van
„wat moet hij nu leven en zijn rang ophouden gedurende
„den onbeslisten staat van zaken.

„Aan de kongsi (wier staatkundig gezag hij bestemd
„was omver te werpen) kon hij natuurlijk geen betaling
„vragen; aan mij kon of wilde hij die ook niet vragen
„vóór dat 's lands zaken eenigermate waren geregeld. Al
„dien tijd heeft hij zich met beleid en ijver aan onze be-
„langen toegewijd; en menig persoonlijk gevaar is door hem
„gebraveerd. Hem nu te restitueeren de matige som van
„*f* 3500, welke hij in die positie gedurende 18 maanden
„heeft verteerd, dit is wel het minste wat voor hem gedaan
„kon worden: ik althans zou het niet gewaagd hebben
„hem met een dergelijke reden van wrevel zijne moeielijke
„taak te laten beginnen.

„Ik heb hem zout instede van contanten verstrekt omdat
„de loop der discussie het zoo mede bragt; en ik heb die
„discussie gerekt om hem mijne ontevredenheid te doen
„gevoelen over den slinkschen weg, dien hij was ingeslagen.
„Daarom ook heb ik niet willen erkennen dat de verstrek-
„king gratis geschiedde en gezegd dat zij geschiedde op
„crediet. Doch zijne aanspraken zijn, dunkt mij, zoo billijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„dat ik wel vertrouwen mag dat U. E. het crediet zal „veranderen in *gift*. De gift is ook veel kleiner dan het „nominaal cijfer: want 600 pikol, of 20 kojangs, hebben „voor het Gouvernement aan vracht (*f* 40) en fabricatie-„kosten (die weet ik niet juist) eene waarde van ongeveer „*f* 1000."

Na de vorenstaande mededeelingen komen wij weder op blz. 181. van het werk van den Heer Kielstra, waar vermeld wordt het vertrek van Batavia van den Gouvernements-Commissaris Mr. A. Prins met het oorlogsschip „Merapi" op 3 Februari 1853.

In zijne missive dd. 9 Februari d. a. v., No. 91/1, bericht de resident Willer aan den Gouverneur-Generaal de aankomst van den „Merapi" op den 6en dier maand en deelt hij mede dat de Commissaris hem kennis had gegeven direct naar Sambas te zullen gaan.

Hoe de zaken verder behandeld zijn is te vinden in het relaas van den Heer Kielstra, zoodat mijne taak als bericht gever hier geeindigd is. Als sinoloog echter wensch ik hier uiting te geven aan eenige gedachten. Uit het standpunt bezien waarop thans de kennis van Chineezen en hunne instellingen in Indie staat, zou men geneigd zijn vele der handelingen van den Heer Willer onnoodig te noemen, ja in sommige gevallen zelfs spotwekkend, doch men mag niet uit het oog verliezen, dat hij in deze zaken zijne kennis van niemand anders kon verkrijgen dan van Chineezen en hoegenaamd niet beoordeelen kon of dezen hem niet zoogenaamde godsdienstige verrichtingen als van groot gewicht afschilderden, van welke zij zelven zich wel zouden onthouden. Bij het doorloopen van de mededeelingen, welke betrekking hebben op de godsdienstige zijde van de opheffing der kongsi Thaij-Kwong, heb ik dan ook meermalen diepe bewondering gekoesterd voor den grooten ijver en de wilskracht, waarmede de Heer Willer al die chineesche zaken heeft bestudeerd. Hij mag ze in menig opzicht verkeerd begrepen en van te veel

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

belang geacht hebben, in ieder geval staat zijn *goede bedoeling* boven twijfel en ik acht dan ook de woorden, waarmede de Heer Prins de verbranding van Thaij-Kwong's stempel hekelt als „eene bespottelijke vertooning" veel te hard.

Wat nu het staatkundige plan van den Heer Willer betreft: opheffing van de politieke kongsi en oprichting van een kongsi als handelslichaam en staande onder ons gezag, ik geloof niet dat hierover een afkeurend oordeel kan worden uitgesproken. Men vergete vooral niet dat de politieke kongsi Thaij-Kwong ook handelslichaam was en dientengevolge inschulden en schulden had, welke afgerekend moesten worden, zoodat aan een plotselinge opheffing niet te denken viel en men alleen het staatkundige deel aan de instelling kon afnemen.

Ook in dit opzicht geloof ik, dat de Heer Willer juist gezien heeft en het is mij aangenaam dit te kunnen releveeren om daardoor een steun — zij het ook een geringen — te kunnen toevoegen aan de verdediging van den resident Willer, waartoe de Heer Kielstra nu en dan in den loop van zijn werk geraakt is.

Moge overigens deze bijdrage strekken om omtrent de opheffing van de voormalige kongsi Thaij-Kwong het licht te verspreiden, dat in het meergenoemd werk van den Heer Kielstra nog ontbrak!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA